БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

47-дохи жэлээ гараба

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 302 (13004) | 1969 оной декабриин 26, пятница | Сэн 2 мүнгэн

…ЕНИНЭЙ ЗААҺАН ЗАМААР ДАБШАНАБДИ

…Ильич Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ой… …даһан КПСС-эй ЦК-гай Тезисүүд гараба. …ад ороной ажалшад бүхы совет хүнүүд… …эзнииие гүн сэдьхэлһээ хүлеэн абаад, ха… …лтайгаар танилсажа байна. Тиихэдээ энэ …ндэ инаг дуратай, ленинизмын хэрэгтэ байһанаа тодорхойлон, алдарта ойн хүндэ… …дотороо коммунизм байгуулгада баатар …олюционно эршэ зоригоо, үүсхэлтэ хэрэ… …рюулна. Эдэ үдэрнүүдтэ, Ленинэй жэлэй …да тээ, халуун ажалай охин хаа хаанагүй …итэй, эршэтэй боложо байнхай. Үнгэржэ …эй түсэб даабаринуудаа, абаһан уялгануу… …й дүүргэжэ, ойн жэлые угтахын түлөө тэм… …хүсэтэйгөөр дэлгэрбэ.

…ЦК-гай Тезисүүд агуу багша Ленинэй га… …улха зуураа, Марксын, Энгельсын хэрэ… …үргэлжүүлэгшэ, Коммунис парти байгуу… …хын агуухэ социальна революци хүтэлбэ… …лхэй дээрэ түрүүшын социалис гүрэниие …, уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин …эли тодоор харуулна. Ленинэй нэрэтэй, …гатайнь хүн түрэлтэнэй ажабайдалай ре… …бүхэли үе саг холбоотой юм. Тэрэ тоодо …эрхэ сүлөөтэй, зол жаргалтай байдалайн… …үйлэ хэрэгүүдые Ленин багшынгаа, тэрэ… …лһан Коммунис партиин нэрэ алдартай, …тэйнь таһаршагүй холбоотой гэжэ гүнзэ… …эрнэ.

…—манай үе сагай революционно һургаал, …нно хүдэлөөнэй бодото бэелэл ба хараа тү… …нэ һургаалай ёһоор, Коммунис партинуу… …тэлбэри доро совет арад, социалис оронуу… …д социализм, коммунизм байгуулнэ, капи… …эйн хүдэлмэришэн анги, эрхэ сүлөөгэйнгөө …эгшэ арадууд империализмын мүлжэлгэ дар… …ултархын түлөө тэмсэжэ, түүхын удха ша… …лтануудые туйлана. Совет арад, социалис …арадууд ленинизмын һургаалые дэлхэйн …уулалта болгон бэелүүлжэ, дэлхэйн хүг… …нэдхэн хубилгаха хүсэ ехэтэй нүлөө үзүүл… …оригтой тэмсэлэй үльгэр жэшээ харуулна. …ульгэр жэшээ Буряад оронойшье хүгжэлтэ …ороо болоно. Түүхын үзэгдөөгүй богони… …соо капиталис хүгжэлтые алад гаран, фео… …йгуулалтаһаа сэхэ социализмда ороһон ушар, …арадуудай зол жаргалтай булэ түгэс хүг… …устри, хүдөө ажахытай. соёл культуратай …нөө коммунизмын үндэһэ һуури байгуулал… …н ушар хадаа богосшолго, дарлалта доро …эйн арадуудта хүгжэлтын харгыгаар ураг-

шаа дабшалтын үнэхөөрөө сэгнэшэгүй ехэ баялиг, хүсэл эрмэлзэлгын диилдэшэгүй хүсэн болохо ёһоороо болоно. Тиимэһээл дэлхэйн бүхы түрүү хүн түрэлтэн ленинизмые урагшаа дабшалтынгаа, революционно хүдэлөөнэйнгөө туг болгохо ёһооролболгоно.

Ленинизмын туг доро, Коммунис партиин хүтэлбэри доро совет хүнүүд коммунизм байгуулгын орёо зорилгонуудые зориг түгэсөөр шиидхэнэ. Ниитын үйлэдбэри бүри хүсэтэйгөөр хүгжөөхэ, ниитын харилсаануудые нарижуулан һайжаруулха ба шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ талааршье гайхамшагта амжалта туйлагдана. Энээниие һаяхан болоно үнгэрһэн СССР-эй Верховно Соведэй, РСФСР-эй Верховно Соведэй сессинүүд, Колхозниггуудай бүхэсоюзна гурбадугаар съезд бүхы дэлхэйдэ үшөө дахин гэршэлэн харуулаа. Эдэ үргэн ехэ хуралдаанууд дээрэ совет арадай хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай, совет интеллигенциин эрхим түлөөлэгшэд иигэжэ мэдүүлээ: «Бидэнэр Ленинэй заһан замаар дабшанабди, коммунизмда хүрэхэбди!». Коммунизмда хүрэхэбди гээд бүхы совет арад баталан дабтана.

Совет арадай энэ үнэн зүрхэнэй хүсэл эрмэлзэлгые тодорхойлхо зуураа, КПСС-эй ЦК-гай Тезисүүд политическэ, теоретическэ, элсүүлхы ехэ удха шанартай документ мүн болоно. Энээниие гүнзэгыгөөр шудалха, хүн зондо тайлбарилан ойлгуулха гэшэ партийна организацинуудай шухалын шухала зорилго мүн. Политическэ удха шанартай энэ хэрэгтэ соёл сурталай бүхы зэбсэгүүдые шадамар бэрхээр хэрэглэхэ хэрэгтэй. Лекторнууд, элидхэлшэд, политинформаторнууд, агитаторнууд, бүхы интеллигенци болон бүхы коммунистнуудай эдэбхи үүсхэл энээндэ ехэ үүргэ дүүргэхэ болоно. Тиихэдээ энэ хүдэлмэриие манай бүхы ажал ябуулгатай нягтаар холбожо, ажалша олониитые табан жэлэйнгээ түсэбүүдые, ойн баярай хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгануудаа болзорһоонь урид амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ элсүүлхэ гэшэ партийна организацинуудай, ажахын бүхы органуудай нэн түрүүнэй уялга мүн.

«Ленинэй хэрэг үргэлжэлүүлэн, совет арад нэтэрүү шанга ажалаараа ниитын баялигые арьбадхана, социалис демократи, эрдэм наука болон соёл культурые хүгжөөнэ, социалис Эхэ оронойнгоо өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлхэ тухай эсэшэ сусашагүй анхарал оролдолго гаргана, хүнэй нэрэ хүндэдэ хүрэмөөр ажабайдал байгуулна»,—гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Тезисүүд соо хэлэгдэнэ.

Совет арад өөрынгөө Коммунис партиин хүтэлбэри доро Ленинэй хэрэгые, коммунизм байгуулгые хүсэндэнь хүргэжэ, хэтэ мүнхэдэнь мандуулхал!

РОССИН ФЕДЕРАЦИ, 1970-дахи ОН

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ЗУРГААДАХИ СЕССИ

РСФСР-эй долоодохи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сесси Кремлиин Ехэ ордон соо декабриин 24-дэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

Нүхэд **Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Я. Пельше, К. Т. Мазуров, М. А. Суслов, В. В. Гришин, Б. П. Пономарев, М. С. Соломенцев** гэгшэдые депутадууд болон айлшад халуунаар угтаба.

РСФСР-эй Верховно Соведэй түрүүлэгшэ, депутат **М. Д. Миллионщиковой** хүтэлбэри доро үглөөнэй заседани болобо.

Депутадууд арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб, Россин Федерациин 1970 оной гүрэнэй бюджет тушаа проектнүүд тухай элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсээ. Депутадууд элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ, Россин ажалшадай зохёон байгуулхы, эли тодо, ухаан бодолдо хадуугдамаар амгалан тайбан ажалай охиие, КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүдые, түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар тэдэнэй эдэбхи үүсхэл, һанал бодол, эршэ зоригые онсолон тэмдэглэбэ. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха гэһэн гол зорилгые үгэ хэлэһэн депутат бүхэн онсолон тэмдэглээ. Коммунизм байгуулагша совет арадай бүхы хэрэгүүд ба туйлалтанууд энэ ойн баярай мүрысөөнэй туг доро үнгэрнэ.

Кирово тосхоной (Курганска область) больницын ахамад врач депутат **Л. Г. Улыбышева** үглөөнэй заседани дээрэ эгээн түрүүшээр үгэ хэлэбэ. Областиин хото болон хүдөөгэй районуудай хүн зоной элүүрые хамгаалха хэрэгтэ туйлаһан ехэ амжалтанууд тухай тэрэ хэлээ. Һүүлшын арбан жэлэй турша соо элүүрые хамгаалгын бюджет 2,5 дахин ургаа. Томо больницанууд, диспансернүүд, поликлиникэнүүд, шуһа абаха станцинууд эмхидхэн байгуулагданхай.

— Коммунис байгуулалтын экономическа үндэһэ һуурииe байгуулха хэрэгые Ленин шиидхэхы удха шанартайда тоолодог байгаа гээд Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулһан КПСС-эй ЦК-гай Тезисүүд соо хэлэгдэнэ. Агуухэ вождь иигэжэ тэмдэглэдэг һэн: «Экономическа талаараа баримталагдан тодорхойлогдоод лэ байхадань, коммунизм гэжэ сэгнэнэбди».

Совет засагай жэлнүүдтэ Амарай область хурдан түргэнөөр хүгжэдэг промышленностьтай, түрүү хүдөө ажахытай хизаар болотороо хүгжэн ургаа гээд Амарай облгүйсэдкомой түрүүлэгшэ депутат **П. П. Лагунов** хэлэбэ.

Электроэнергетикэ, машина бүтээлгэ, металл болбосоруулга область дотор хурдан түргэнөөр хүгжэнэ. Экономическа шэнэ гурим энэ хэрэгтэ нилээд ехээр нүлөөлөө. Экономическа шэнэ гуримаар 118 предприяти хүдэлнэ, харин тэдэнь промышленна үйлэдбэриин 80 процент продукци үйлэдбэрилэн гаргана.

Свердловскын ажалшад ленинскэ ажалай вахтада батаар жагсанхай гээд КПСС-эй Свердловско городской комитедэй нэгэдэхи секретарь депутат **Г. А. Студенок** хэлэбэ. Тэдэнэй 28 мянга шахуу хүниинь табан жэлэй түсэб дүүргэхэ тушаа өөрынгөө даабаринуудые дүүргэнхэй. Свердловско областьдо промышленна продукци үйлэдбэрилхэ хэмжээн дүрбэн жэлэй турша соо 30 процентээр дээшэлээ, харин ажалай бүтээсэ 24 процентээр ургаа. Свердловскын ажалшад табан жэлэйнгээ түсэбые 1970 оной сентябрь һарада дүүргэхээр, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй хүндэлэлдэ зорюулан, түсэбһөө галуур 600 миллион түхэригэй элдэб янзын продукци үйлэдбэрилэн гаргахаар зэһэнхэй.

СССР-эй Наукануудай академиин Дагестанска филиалай президиумэй түрүүлэгшэ депутат **Х. И. Амирханов** Дагестанай экономико ба соёл культурын һалбаран хүгжэһэн тухай хэлээ. Хадалиг газарта ажаһуудаг, олон янзын ёһо заншалтай, олон ондоо хэлэн ба диалектнүүдтэй арадай эрдэм һургаал ба дэбжэлтын зам ород арадай туһаламжаар нээгдээ гээд тэрэ тэмдэглэбэ.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулан абаһан уялгануудаа дүүргэхын түлөө Алтайн хизаарай Калининай нэрэмжэтэ тракторна заводой коллективэй тэмсэл тухай, ажалай ехэ дэбжэлтэ тухай тус предприятиин наладчик депутат **М. Ф. Семенцов** хэлэбэ. Олон тоото бригаданууд табан жэлэйнгээ түсэбүүдые дүүргэнхэй. Заводой 400 шахуу хүдэлмэришэн 1971 оной түсэбөөр ажаллажа байна.

Алтайн заводой бүтээдэг эд хэрэгсэлнүүд хилын саагуурхи оронуудташье мэдээжэ юм. Газар хахалха 110 мориной хүсэтэй трактор бүтээн гаргагдажа эхилээ. Энэ шэнэ машинань Сибириин, Алас-Дурна зүгэй, Дунда Азиин хүдөө ажахын эрилтэнүүдые хангаха юм.

Липецкэ облгүйсэдкомой түрүүлэгшэ депутат **Н. Д. Новиков** хүдөө ажахын үйлэдбэриие түсхай мэргэжэлтэй болгохо асуудалнууд тухай хэлээ. Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд дээрэ баталан абтаһан колхозой шэнэ Жэшээтэ Устав хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхын тула ехэ арга боломжонуудые нээжэ үгэхэ гээд тэрэ тэмдэглэбэ.

СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин секретарь депутат **С. В. Михалков** үхибүүдэй уран һайханай литература, учебнигүүд болон бусад номуудые хэблэн гаргаха асуудалнуудта үгэ хэлэлгэеэ зорюулба.

Урдань нэгэшье промышленностьгүй байһан дулии балай хизаар индустриальна республика болотороо үргэн хүгжөөд, ороной арадай ажахыда ехэ хубитаяа оруулжа байһан тухай «Воркутауголь» комбинадай начальник депутат **Б. Н. Игнатьев** хөөрэбэ.

Коми АССР түсэбтэ табан жэлэй дүрбэн жэл соо 2100 мянган тонно шулуун нүүрһэ, 368 мянган тонно нефть түсэбһөө галуур тушаагаа. Гэхэтэй хамта республика дотороха нефтиин нөөсэ барагдашагүй гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

КПСС-эй Уфимска городской комитедэй нэгэдэхи секретарь депутат **С. С. Воронинский** Башкирай ажалшадай экономико ба соёл культура хүгжөөлгэдөө туйлаһан амжалтанууд тухай хэлэбэ. Республикын промышленна предприятинууд үйлэдбэриингөө даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ байнхай. Түсэблэлгын ба экономическа урмашуулгын шэнэ гуримда ороһон ушар энэ хэрэгтэнь нүлөөлөө.

Капитальна барилга үргэн ехэ дэлисэтэйгээр ябуулагдана. Башкирай хото болон хүдөө тосхонууд шэнэдхэн хубилгаглана. Энэнь Уфа хотын жэшээ дээрэһээ элеэр харагдана. Эндэ промышленностиин хурдан түргэнөөр хүгжэхэтэй хамта гэр байра барилгын ехэ программа бэелүүлэгдэжэ байнхай.

РСФСР-эй барилгын материалнуудай промышленностиин министр депутат **А. К. Икомасовта** үгэ үгтэбэ. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулан дэлгэрһэн социалис мүрысөөн министерствын предприятинуудта тобоймо үрэ дүнгүүдые асараа гээд тэрэ зааба. Элдэб янзын материалнуудые үйлэдбэрилэн гаргаха мүнөө жэлэй түсэб дүүргэгдэхэ.

Депутадууд—Калининградска облгүйсэдкомой түрүүлэгшэ **В. Н. Виткосний,** XX партсъездын (Ростовско область) нэрэмжэтэ колхозой ахамад ветеринарна врач **Л. И. Глуховская,** Якадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ **И. И. Петров** үглөөнэй заседани дээрэ мүн лэ үгэ хэлээ.

Арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй, РСФСР-эй 1970 оной гүрэнэй бюджедэй проектнүүдые һайшааха шухала гээд бүхы депутадууд нэгэн дуугаар дураадхаа. Түсэбтэ табан жэлэй һүүлшын жэлдэ Россин Федерациин урда табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлгэдэ энэ түсэб, бюджет дүүргэлтэ хангаха гээд найдажа байһанаа тэдэнэр элирхэйлээ.

• • •

Үдэрэй 4 сагта үдэшын заседани эхилээ. Арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй, РСФСР-эй 1970 оной гүрэнэй бюджедэй проектнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлөө.

Владимир Ильич Ленинэй һураһан, революционно ажал ябуулгаяа эхилһэн хотодо ажаһуунабди, ажалланабди гэжэ Казанска горгүйсэдкомой (Татарска АСС) түрүүлэгшэ депутат **А. И. Бондаренко** үгэ хэлэлгэеэ эхилбэ. Казаниин ажалшад вождиин нэрэтэй холбоотой бүхы юумые нангинаар сахина, тэрэнэй сэсэн мэргэн гайхамшаг зохёолнуудые дуратайгаар шудална.

Ленинскэ национальна политикын, совет ороной бусад арадуудай аха дүүгэй туһаламжын ашаар Татар орон танигдахаяа болитороо хубилаа. Хаанта Россин эгээн ехээр гээгдэлдэ ороһон провинцинуудай нэгэн мүнөө хүгжэһэн экономикотой, эрдэм наука ба соёл культуратай республика, нефть ба машина бүтээлгын, химическэ промышленность ба энергетикын хизаар болонхой.

Депутадууд—Волгоградска облгүйсэдкомой түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо **Б. Г. Широков,** КПСС-эй Калининска обкомой секретарь **В. М. Бельченко,** Марийска машина бүтээлгын заводой токарь **Н. В. Староверова** гэгшэд үдэшын заседани дээрэ мүн лэ үгэ хэлээ.

Элидхэл тушаа 26 хүн үгэ хэлээ гээд заседаниин түрүүлэгшэ депутат **М. Д. Миллионщиков** мэдээсэбэ. Элидхэл тушаа үгэ хэлэлгые болюулха гэһэн шиидхэбэри абтаба.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, республикын Госпланай түрүүлэгшэ депутат **Н. М. Герасимов** түгэсхэлэй үгэ хэлээ. Депутадууд арадай ажахые 1970 оной хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай хуули нэгэн дуугаар баталан абаба.

Һүүлээрнь РСФСР-эй Финанснуудай министр депутат **И. И. Фадеев** түгэсхэлэй үгэ хэлээ. РСФСР-эй 1970 оной гүрэнэй бюджет тухай нэгэн дуугаар баталан абтаба. Бюджедэй гарша ба оршонь 35 313 211 мянган түхэригөөр баталагдаба. РСФСР-эй 1968 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое баталха тогтоол мүн лэ баталан абтаа.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь депутат **Х. П. Нешков** сессиин зүбшэхэ зүйлэй гурбадахи асуудалаар үгэ хэлэбэ. РСФСР-эй Конституциин (гол хуулиин) зарим статьянуудта, мүн РСФСР-эй уголовно кодексдо указууд баталагдаа. Хэдэ хэдэн бусад указууд баталагдаба. Тус тус хуулинууд болон тогтоолнууд баталан абтаа.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Гадаадын хэрэгүүдэй талаар комиссиин түрүүлэгшээр сесси депутат **А. С. Панюшкиниие** һунгаба. РСФСР-эй долоодохи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сесси энээгээр хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

УЛААН-ҮДЫН СУДНА БҮТЭЭЛГЫН ЗАВОДОЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Үйлэдбэриин һайн үрэ дүн туйлаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха:

Алексеев Батор Васильевичые — котельщик.
Асеев Анатолий Семеновичые—заводой директор.
Гареев Раис Сафоновичые — главна технологой орлогшо.
Корягина Евгения Николаевнае — таһагай начальник.
Попов Владимир Васильевичые — цехэй начальник.
Прутовой Леонид Ивановичые — судна хабсаргагша.
Розенкинд Лев Семеновичые — ахалагша мастер.
Шурыгин Иван Васильевичые—электро-гагнууршан.
Юрченко Александр Семеновичые — электро-гагнууршан.
Языков Виталий Павловичые — судна бүтээгшэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1969 оной декабриин 25.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Ю. Г. ЕРАНСКИДА БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ИНЖЕНЕРЭЙ ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Судна бүтээлгые хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой корпусно-монтажна цехэй начальнигай орлогшо нүхэр **Юрий Геннадьевич Еранскида** Буряадай АССР-эй габьяата инженерэй хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1969 оной декабриин 25.

…ЯДАЙ АССР-эй …ОВНО СОВЕДЭЙ …Т ҮРГЭЛЖЫН …ОМИССИДА

…ай АССР-эй Верховно …худалдаа наймаанай ба …ой ажаһуудалай эрилтэ … талаар саг үргэлжын … ээлжээтэ заседани де… 24-дэ болобо. 1969 оной …ай эрьесын түсэбэй дүүр… …хай Буркоопсоюзай тү… нүхэр А. А. Именохое… …публикын худалдаа най… …нистрэй орлогшо нүхэр …итаевай, Ой модоной ми… …ын УРС-ын начальник … С. Даниловай, мүн арад …аһуудалай эрилтэ хан… …түсэбэй дүүргэлтэ тухай …ын хүн зоной эрилтэ … министрэй орлогшо … П. Пономаревой элид… …заседани дээрэ харагда…

…оной үнгэрһэн 11 һара …раанай эрьесын түсэб …үргэгдэжэ, арад зоной …ай эрилтэ хангалтые …ха талаар нилээд ху… …гдээ гэжэ комисси тэм… …хэтэй хамта худалдаа …хидхэхэ талаар нилээд …далнууд бии гэжэ ко… …гшүүд тэмдэглээд, эли… …эн дутагдалнуудые усад… …ар дары хэмжээ аба… …радхаһан байна.

…ликын арад зоной ажа… … эрилтэ хангалга 1968 … үеынхитэй сасуулхада …цент, тэрэ тоодо хүдөө… … зоной эрилтэнүүдые … 51,2 процент дээшэлээ. … ажаһуудалай талаар … янза бүриин түсэбүү… …ргэгдэһэн байгаа һаа, …лта һураггүй ехэ байха …н 11 һарын турша соо …ла хангалгануудай ха… түсэб дүүргэгдээгүй бай… …ал хадхаха ба оёхо, хуб… …хаха, мебель заһабарил… …һа химическэ аргаар … фото-зурагуудые абаха …ай талаар илангаяа ехэ … гэжэ комиссиин гэ… …дэглэһэн байна.

О

Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой һаалиин фермэнүүдэй малшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ ажахын һаалишан Пунсыг Жамсарановна Жамсаранова түрүүлжэ ябана. Энэ нүхэр байгша оной үнгэрһэн 11 һара соо үнеэн бүриһөөнь 3421 килограмм һү һааһан байна. Мүнөө жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө оролдосотой һайнаар ажаллана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаалишан Пунсыг Жамсаранова.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

О

…НИШОД МҮРЫСЭНЭ

…мунизм» колхозой хони… …дендамба Доржиев хүршэ …н совхозой нэгэдэхи отде… … хонишон Цыдендамба …вич Доржиевые социа… …рысоондэ уряалба. Һая… …дэ хоёр хонишод Үль… … нютагта золгожо, со… … уялгануудаа баталаа. …ээр, зуун эхэ хонин бү… 105 хурьга абаха; хоёрдо… …онин бүриһөө дунда зэр… 4,5 килограмм ноохо хай… … гурбадахяар, хурьган бү… … 25 килограмм болгожо, …онишондо тушааха; дүрбэ… … нэгэшье хони үхүүлэн… …по оруулха.

…хоёр эрхим хонишодой уял… …лжа байха үедэ «Комму… … колхозой хонишодой суглаан үнгэргэгдөө. Суглаан дээрэ эдэ хоёр хонишодой уялганууд тухай суглараашад үргэнөөр хэлсэжэ һайшаагаад, өөһэд өөһэдынгөө уялтануудые абабад. «Коммунизм» колхозой хонишод бүхыдөө дунда зэргээр зуун эхэ хонин бүриһөө 95 хурьга абаха, хонин бүриһөө дунда зэргээр 3,2 килограмм ноохо хайшалха гэһэн үндэр уялга абаа.

Эдэ хоёр хонишоной хоорондо баталагдаһан мүрысөөнһөө уламжалан бүхыдөө хоёр ажахынуудынь мүрысэхэ болобо. Яруунын совхозой болон «Коммунизм» колхозой хонишод хүршэ «Дружба», «Победа» колхозуудай хонишодые мүрысөөндэ уряалба.

В. СЫБЖИТОВ.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

А. А. ГРЕЧКО АФГАНИСТАН ОРОХОЁО МОРДОБО

Афганистанай Национальна оборонын министр армиин генерал хан Мухаммедэй уряалаар, албанай хэрэгээр, хани ёһоор айшалхын тулада Афганистан ошохоёо СССР-эй Оборонын министр Советскэ Союзай маршал А. А. Гречко декабриин 24-дэ мордобо.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА ХҮТЭЛБЭРИЛХЫ КАДРНУУДАЙ ҺУРАЛСАЛ

Союзна республикануудай компартинуудай ЦК-нуудай, партиин крайкомууд болон обкомуудай ниитын таһагуудые даагшанарай курсанууд КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи партийна дээдэ һургуулида болоод дүүрэбэ.

КПСС-эй түүхын ба политикын, марксистско-ленинскэ философиин ба научна коммунизмын, политическэ экономиин, захиргаае научна ёһоор эмхидхэлгын, партийна ба советскэ байгуулалтын шухалын шухала асуудалнуудые курсануудта хабаадагшад шудалаа.

КПСС-эй ЦК-гай секретарьнууд И. В. Капитонов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ Н. К. Байбаков, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, Наука ба техникын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Госкомитедэй түрүүлэгшэ В. А. Кириллин, КПСС-эй ЦК-гай таһагуудые даагшанар В. И. Степаков, В. Ф. Шауро, К. У. Черненко, СССР-эй министрнүүд Н. С. Патоличев, А. В. Сидоренко, Е. А. Фурцева, СССР-эй генеральна прокурор Р. А. Руденко, ЦСУ-гай начальник В. Н. Старовский, ТАСС-ай генеральна директор С. Г. Лапин, Кинематографиин талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй комитедэй түрүүлэгшэ А. В. Романов, академик П. Н. Поспелов болон бусад шагнагшадай үмэнэ үгэ хэлэһэн байна.

Союзна республикануудай компартинуудай ЦК-нуудай, партиин крайкомууд ба обкомуудай ниитын таһагуудай хүдэлмэриин гол асуудалаар курсануудай үедэ хөөрэлдөөн болоо.

Москва ба Москвагай областьдохи ленинскэ дурасхаалта газарнуудаар курсада һурагшад ябаа, ниислэлэй үзэсхэлэн һайхан зүйлнүүдые, оргтехникын выставкые, шэнэ фильмүүдые хараа. «Мосфильм» гэжэ студида, Останкинска телебашнида хүрөө, музейнүүд болон ниислэлэй театрнуудта ороо.

АГУУЕХЭ ОЙДО БЭЛЭДХЭЛ

Бүхэсоюзна бүлгэмэй правлениин пленум

МОСКВА. (ТАСС). В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлдэлгэтэй дашарамдуулан, ленинизмые нэбтэрүүлхэ зорилгонууд «Знание» гэжэ бүхэсоюзна бүлгэмэй правлениин декабриин 24-дэ нээгдэһэн пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. КПСС-эй ЦК-гай пропагандын таһагые даагшын орлогшо Г. Л. Смирнов элидхэл хээ.

«Знание» гэжэ бүхэсоюзна бүлгэмэй правлениин пленум декабриин 25-да хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

НҮХЭР Г. П. МИРОНОВАЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын партийна, совет, комсомолой органуудта удаан саг соо һайнаар хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө, мүн таби наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Культурын министрэй орлогшо нүхэр **Галина Павловна Мироновае** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1969 оной декабриин 25

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ЗУРГААДАХИ СЕССИ

Депутат К. М. ПРОДАЙВОДАГАЙ хэлэһэн үгэ

(Буряадай АССР, Забайкальска һунгуулиин округ)

Нүхэд депутадууд! 1970 оной арадай ажахын түсэб ба бюджет тухай элидхэлнүүд соо дурдагдаһан тоонууд партиин XXIII съездын директивэнүүд Россин Федерацида гол социальна ба экономическа даалгабаринуудаар амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ гэжэ ямаршьеб үгэнүүдһээ эли тодоор харуулжа үгэнэ. Манай агууехэ Эхэ орон этигэл түгэлдэрөөр урагшаа дабшажа, коммунис байгуулалтада шэнэ шэнэ илалтануудые туйлана.

1970 оной арадай ажахын түсэб хадаа экономикын бүхы һалбаринуудые саашадань дэбжээхэ, культурые хүгжөөхэ, арадай байдал улам һайжаруулха түсэб болоно. Түсэбые ба бюджедые Верховно Соведэй баталалга бүхы совет хүнүүдэй зүгһөө ехэ һайшаалтайгаар угтагдаха байһаниинь сохомтой.

Гарахаяа байгаа 1970 он тусгаар жэл болоно. Энэ хадаа ленинскэ ойн жэл, табан жэлые түгэсхэлгын жэл болоно. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе эрхимээр угтахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй туг доро жагсан, совет хүнүүд шэнэ жэлые эхилхэнь. Эхэ оронойнгоо ашаа туһада зорюулан, ажалдаа эгээн лэ эрхим үрэ дүн ойн жэлдэ туйлахаар тэдэнэр зоригжонхой.

Совет Буряад ороной ажалшад ойн урда тээхи социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахадаа, ехэ уялгануудые абаад, тэдэнээ дүүргэхын түлөө оролдосотойгоор тэмсэжэ байдаг. Манай республикада энэ табан жэл арадай ажахын бүхы һалбаринуудые саашадань бүри түргэнөөр хүгжөөхэ, ажалшадай байдал улам һайжаруулха табан жэл болоно. Промышленна үйлэдбэри угаа түргэнөөр ургана. Үнгэрһэн дүрбэн жэлэй туршаа соо республикын промышленностиин гаргадаг продукциин хэмжээн 1965 ондо туйлагдаһан хэмжээнһээ нэгэ хахад дахин ехээр ургаа. Ерэхэ жэлдэ манай республикын промышленна продукциин хэмжээн миллиард үлүүтэй түхэригэй болохо. Үнгэрһэн жэлнүүдтэ үйлэдбэриин ургалтын 80 тухай процентнь ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар туйлагдаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Эдэ жэлнүүдтэ промышленна үйлэдбэриин нимэ һалбаринууд, жэшээнь, машина бүтээлгэ, прибор бүтээлгэ, автоматизациин хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ, энергетикэ илангаяа түргэнөөр хүгжөө. Ленинскэ национальна политикын илан мандажа байһаниинь манай республикын экономикын улам түргэнөөр хүгжэлгэһөө элеэр харагдана. Хаанта Россин захын нютагуудай нэгэн урдань байһан Буряад орондо промышленна үйлэдбэри байгаагүй. Мүнөө буряад орон промышленна продукциие манай ороной бүхы шахуу хизаарнууд болон областьнуудта, 40 хариин орондо эльгээдэг. Энэ продукциин тоодо — самолёдууд, электрическэ машинанууд, приборнууд ба автоматизациин хэрэгсэлнүүд, автомобильна кранууд, гол мүрэнэй суднанууд, вольфрамова ба молибденовэ концентрадууд, барилгын материалнууд, ой модоной, модо болбосоруулгын, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин элдэб продукци оролсоно.

Буряад орон минеральна зүйлнүүдээр угаа баян, тэдэнние үрэ ехэтэйгээр ашаглалга республикын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые түргэнөөр хүгжөөлгэдэ туһалха байна.

Арадай ажахын шухала удха шанартай ашагта малтамалнуудай хэдэ хэдэн томо уурхайнуудые геологууд һүүлэй жэлнүүдтэ бэдэрэн олоһон байна. Орон доторхи эгээн томонуудай нэгэн бологшо Озёрно полиметаллическа рудагай уурхайе шэнжэлэлгэ түгэсхэгдөө. Энэ уурхайе ашаглалга сайр ба туулганай талаар бүхэсоюзна нөөсэдэ ехэхэн туһа нэмэри оруулха арга олгохо байна. Энэ уурхайн баялигуудые үргэлжэ дээрэнь хэрэглэлгэ Сибирь ба Алас-Дурна зүгтэ угаа шухала удха шанартай сернэ кислота гаргаха асуудал шиидхэлгые хангаха.

Аппатидуудай томо уурхай элирүүлэгдээ, тэрэнние һайнаар бэдэрэн тодорхойлхо хүдэлмэри түгэсхэгдэжэ байнхай. КПСС-эй Центральна Комитедэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой ёһоор энэ уурхайда үндэһэлэн, ерэхэ табан жэлдэ фосфатна үтэгжүүлгэ гаргалга эмхидхэгдэхэ, энэ хадаа Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй хүдөө ажахын хэрэглэмжые үтэгжүүлгээр бүри хүсэдөөр хангаха имнэ үтэгжүүлгэнүүдые ороной зүүн талын нютаг руу түмэр замаар холын зай соо зөөлгые болюулха арга олгохо байна.

Буряад орондо хүрин ба шулуун нүүрһэнэй, тэрэшэлэн орондо угаа шухала хэрэгтэй рудна бэшэ малтамалнууд бологшо асбестын, химическэ талаараа сэбэр известнягай, кварцит ба перлидэй нөөсэ угаа ехэ.

Зүгөөр минеральна зүйлнүүдэй нөөсэ мүнөө дээрээ удаанаар ашаглагдана, орондоо угаа шухала хэрэгтэй промышленна үйлэдбэриин хэдэ хэдэн һалбаринуудые хүгжөөхэ талаар Буряад орондо бии байһан ехэ арга боломжонууд мүнөө дээрээ дутамагаар хэрэглэгдэнэ гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй. Имагтал хэдэхэн жэшээнүүдые дурдажа болохо байна. Республика дотор асбестын угаа шухаг уурхай олдонхой. Тэдэнэй нөөсэнүүд тодорхойлогдонхой.

Геологууд тэрэнэй «Молодежный» гэжэ нэрлээ. Энэ уурхайн эди шэдинь юуб гэхэдэ, руда соонь асбест тон ехэ, илангаяа текстильнэ сортнуудай шанар һайнта асбестаар баян; энэ уурхай орон доторхи бүхы мэдээжэ уурхайнуудһаа, тэрэ тоодо Ураалдахи Баженовскэ томо гигантын асбестһаа баян. «Молодежный» гэжэ уурхайн дүнгүүд Канададахи мэдээжэ уурхайнуудай асбестнуудһаа үлүү. Харин Канада дэлхэйн дэлгүүр дээрэ асбест эгээн ехээр худалдадаг орон гээд мэдээжэ ха юм. «Молодежный» гэжэ ганса уурхай орон дотор мүнөө хүдэлжэ байдаг бүхы предприятинуудай үгэдэг хэмжээнэй текстильнэ сортнуудай асбест үгэжэ болохо байна.

Шанар һайнта асбест—энэмнай манай промышленностиин үнэтэй сэнтэй түүхэй эд байхаһаа гадна, мүн валюта гээшэ. Шэнжэлэлгэ дүүрээ, ашагта малтамалай уурхай сэгнэгдээ, тэрэнние үйлэдбэрилэн ашаглахада ехэ олзотой гэжэ тоологдоо гэе. Тиимэһээ энэ ашагта малтамалые промышленна үйлэдбэридэ оруулха талаар хэмжээнүүд абтаха ёһотой байгаа аабза. Зүгөөр ашагта малтамалай нөөсые баталһаар хоёр жэл үнгэрөө, харин СССР-эй Барилгын материалнуудай промышленностиин министерствэ, СССР-эй Госплан мүнөө дээрээ энэ уурхайе промышленна ашаглалгада оруулха тухай асуудал шиидхэгүй байһаар. Шанаржуулгын комбинадай проектнэ даабари зохёон табиха хэрэгые министерство үшөө дүүргээдүй байна.

Энэ ашагта малтамалай уурхайе хэрэглэлгын унжагайрһые тааруугүй ябадал гэжэ тоолохо хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, хараалагдаһанда орходоо нилээд бага гаргашатайгаар энэ баялигые арадай ажахын эрьесэдэ оруулха, тэрэшэлэн тус предприятиие ашаглалгада оруулһанай һүүлээр тон богони болзор соо капитальна һомололгын мүнгэнэй бусаагдажа болохо арга бии.

Барилгын болзорые хороолго капитальна һомололгонуудай ашаг үгэсые дээшэлүүлхэ эгээн шухала асуудалнуудай. гол зорилгонуудай нэгэн болоно. Манай республикын промышленна хэдэ хэдэн томо объектнүүдые барилгые саг болзортонь дүүргэдэггүй ушар бидэнэй һанаа ехэтэ зобооно. СССР-эй Үнгэтэ металлургиин министерствын Инкурска шухаг металлнуудай уурхайе, 2400 мянган тонно хүсэтэй карьер бариха Холбоолжоной нүүрһэнэй уурхайе ашаглалгада оруулга имнэ объектнүүдэй тоодо ороно.

Республика доторнай Сэлэнгын саарһанай-картонно комбинадай барилга 12-дохи жэлээ үргэлжэлнэ. Һүүлэй табан жэлэй туршада түхеэрэлгэнүүдэйнь динлэнхи ехэ хуби барилгын талмай дээрэ асаргадаа, гэбэшье комбинат бодхоолго удаарна. Шалтагынь юуб гэхэдэ, капитальна барилгада мүнгэ зөөри багаар һомологдоо, тэрэнһээ уламжалан, комбинадта сметээр хараалагдаһан 1970 оной январиин 1-нэй байдалаар хараалһан бүхы мүнгэнэй 40 процент үлөө. Гэхэтэй хамта, ерэхэ жэлэй капитальна һомололгодо 1969 онойхидол адли мүнгэ зөөри һомологдоо. Комбинат барилгые унжагайруулжа болохогүй гэжэ хэлэһэнэй үлүү шэнги байна.

1970 ондо нютагай түүхэй эд хэрэглэн арадай үргэн хэрэглэмжын эд товар үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ, мүнөө хүдэлдэг оёдолой фабрика үргэдхэхэ, шэнэ фабрика бариха, районууд хоорондын удха шанартай кондитерскэ томо фабрика, малгайнуудые оёдог фабрика бодхоохо талаар 1970 ондо ехэ хүдэлмэри хэхэ ёһотойбди. Трикотажна гадар хубсаһа, гутал оёхо фабрикануудые бариха талаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри дүүргэгдэхэ ёһотой. Эдэ фабрикануудые ашаглалгада оруулһанай ашаар Байгал шадархи хүн зоной эрилтэнүүдые гүйсэдөөр бүрин хангаха арга олгохо байна.

1970 оной түсэбэй проектын ёһоор, республика доторхи промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 7,6 процентээр, харин капитальна һомололго 20 шахуу процентээр ургаха ёһотой.

Түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэхын тула манай республикын ажалшад ажалайнгаа эдэбхи дээшэлүүлхэ, зохёон байгуулхы үүсхэлээ хүгжөөхэ, үйлэдбэриин нөөсэнүүдые хүсэд хэрэглэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлхэ болоно.

Хүндэтэ депутадууд! Хүдөө ажахын зарим тэды асуудалнууд дээрэ тогтохыемни зүбшөөгыт. Колхозникуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд дээрэ Леонид Ильич Брежнев үгэ хэлэхэдээ нэгэ жэгдээр үндэр баян ургаса таряа хуряалгын нүхэсэл болодог газар һайжаруулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулһан байна. Манай республика байгаалиин ба уларилай талаараа мелиорациин шухалын шухала удха шанартай байдаг зоно болоно. Буряад нютаг гандадаг районуудта хамаадана. Эндэ хура бороо юрэнхыдөө багаар ородог, республикын зарим районуудта жэл бүри шахуу ган гасуур болодог юм.

1969 ондо илангаяа ехэ ган болоо. Нилээд ехэ талмайтай таряалан дээрэ юуншье ургаагүй, үргэлжэ дээрэнь абабал, тон ахир ургаса гараа. Ган гасуурһаа уламжалан колхозууд, совхозуудай горитой хохидолдо оролһон байна.

Буряадай республикада үрэжэл һайнтай нилээд ехэ газар бии. Гансахан бэлшээри ба сабшалангые абабал, 2,1 миллион гектар болоно. Эндэхи байгаалиин байдал мал ажал хүгжөөхэдэ аятай зохид юм. Гэхэ зуура, хүгжэлтэтэ таряалангай ажахыгүйгөөр мал ажал ехээр эрхилжэ шадагдахагүй, бэлшээриин газар хэды ехэшье һаа, ган гасуур жэлнүүдтэ өөдэтэй ургаса гарадаггүй, адууһа малые үбһэ тэжээлээр хангажа шададаггүй.

Таряашадай олон жэлэй дүй дүршэлһөө харахада, газараа уһалаад, тэрэнээ һайтар үтэгжүүлээд байбал, манай нютагташье тогтууритай. һайн ургаса абтажа болохо. Юрэ бусын ган гасуурай болоһон энэ жэлдэшье уһалагдадаг газарһаа ороохо тарянай, тэжээлэй ургамалнуудай бараг ургаса абтаа.

Буряад ороной ажалшад таряалан, сабшалан уһалдаг арга боломжотой болохо гэжэ бүри үнинһөө хойшо һэдэлгэ гаргаһан байха юм. Таряалан ба сабшалангай газар уһалхын тула хадын горход болон булагуудые хааха гэжэ ехээр оролдоһон байхада, майлын ташалангуудаар татагдаһан һубаг ханаабууд мүнөөшье үлэнхэй.

Совет засагай жэлнүүдтэ манай колхозууд, совхозууд гүрэнэй туһаламжаар уһалалгын һубаг, хаалтануудаа нилээд үргэдхэһэн байна. Республикамнай 160 мянган гектар уһалагдадаг газартай. Теэд уһалалгымнай олохон түхеэрэлгэнүүд тон юрын, ган жэлнүүдтэ шэргэшэдэг багахан горходые хаажа гаргадаг юм. Гэхэтэй хамта Байгал далайда шудхадаг ехэ гол мүрэнүүд—хэдэн зуугаад мянган гектар газар уһалха шадалтай Сэлэнгэ, Баргажан гэхэ мэтэ ехэ уһа мүрэнүүд манай республикын газар дээгүүр урдадаг.

Хэдэн ехэ гол мүрэнүүдтэ уһалалгын түхеэрэлгэнүүдые барибал, сабшалангһаа гадна, таряалангай нилээд ехэ газар уһалха, ороохо таряа, тэжээлэй ургамалнуудые бүри ехээр ургуулжа абаха арга олгохо бэлэй. Тиин үбһэ тэжээл тогтууритайгаар элбэгжүүлбэл, адууһа мал олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ, мал ажалай продукци—гол түлэб нарин нооһо ба хонинной мяха орондоо ехээр үгэхэ арга хангаха һэн.

Хэдэн арбаад жэлэй турша соо дүүргэгдэхээр хараалагдаһан мелиоративна хүдэлмэриин программа манайда зохёогдонхой. 60 мянга гаран гектар газар уһалха түхеэрэлгэнүүдые һэльбэн заһабарилха, 100 мянган гектар газар уһалха шэнэ түхеэрэлгэнүүдые бариха, 320 мянган гектар бэлшээриин газар уһаар хангаха, 220 мянган гектар сабшалан үндэһөөрнь һайжаруулха гэжэ тэрэ программа дотор хараалагдана. Манай республикада тон ехэ хэмжээтэй хүдэлмэри болоно.

Буряадай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд тус программаяа бэелүүлхын тула оролдолго хүсэлэлгэ гаргахань лабтай. Юундэб гэхэдэ, тон шухала хэрэг бүтээгдэхэ байна бшуу. Мүнөө сагай инженернэ уһалалгын түхеэрэлгэнүүдые баряад байбал, манай хүдөө ажахы ямаршье ган гасуурһаа хохидохоёо болихо һэн. Тиимэһээ республикын ажалшад мелиорациин түсэб бэелүүлгые өөһэдынгөө тон шухала хэрэгтэ тоолоно.

Урдаа табиһан зорилгонуудаа шиидхэхын тула түбхын түрүүндэ проектно-шэнжэлэлгын ехэ хүдэлмэри бүтээхэ, барилгын, түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилдэг хүсэтэ баазатай болохо, мэргэжэлтэй мелиораторнуудые бэлдэхэ шухала. Тэрэшэлэн мүнөө сагай хүсэтэ техникэ хэрэгтэй.

Эдэ бүхы асуудалнуудые шиидхэхэ зам элитэ. Дунда Азиин республикануудта хэрэглэгдэдэг һайн дүй дүршэлые шэнжэлжэ, үргэнөөр хэрэглэжэ байнабди. Гэхэтэй хамта РСФСР-эй Мелиорациин ба уһанай ажахын министерствын зүгһөө ехэ туһаламжа хүлеэгдэнэ. Манай республикада тиимэ туһаламжа үзүүлэгдэхэ байха гэжэ батаар найданабди.

Нүхэд депутадууд! 1970 оной арадай ажахын түсэб ба бюджедые баталха гэһэн депутадуудай дурадхалнуудта нэгэдэн, дэмжэнэб. Буряадай республикын ажалшад манай партиин XXIII съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө, 1970 оной—түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэгдэхэ жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө оролдосотой нэтэрүүгээр тэмсэхэ байха гэжэ Россин Федерациин Верховно Соведые найдуулхыемни зүбшөөгыт! **(Альга ташалга).**

Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой коллектив агуу багша Лениннэй алдарта ойн хүнд
социалис мүрысөөндэ оролсожо, ажал хүдэлмэридөө һайн амжалта туйлана. Эндэ дэлгэрһэн
сөөндэ заводой хүдэлмэришэд Тимофей Васильевич Низовцев, Александр Антонович Ткачу
шэд һайн ажалай жэшээ харуулжа, халаан бүриингөө даабарие үлүүлэн дүүргэнэ. ЗУРАГ
РЭ: Т. В. Низовцев, А. А. Ткачук ажалдаа. Д. БАЛДАНОВАЙ фо

КОЛХОЗОЙ УСТАВ ТУХАЙ ХӨӨРЭЛДӨ

«АЙЛААР БЭДЭРЭНХААР, АБДАРАА УУДАЛА»

Прибайкалиин аймагай „Прибайкалец“ колхозой түрүүлэгшэ А. А. ШАТОВ хөөрэнэ

— Һаяшаг боложо дүүрэгшэ Колхозникуудай гурбадахи съезд гансашье хүдөөгэй таряашадай бэшэ, мүн бүхы Совет оронноймнай хүн зоной ажабайдалда айхабтар ехэ удха шанартай, мартагдашагүй үйлэ хэрэг болоно. Юуб гэхэдэ, энэ съездын шиидхэбэринүүд хүдөө ажахые улам саашадань хүгжөөхэ, мүн манай орондо коммунизм байгуулха зорилгые шиидхэхэ хэрэгтэ тон ехэ нүлөө үзүүлхэ байһаниинь элитэ.

Манай колхозой гэшүүд мүнөө съездын материалнуудые, илангаяа колхозой шэнэ жэшээтэ Уставые үнэн зүрхэнһөө һайшаан, урмашан баясажа, тон ехэ анхаралтайгаар шудална, эдэбхи хэшээлтэйгээр зүбшэн хэлсэжэ байна.

Колхоз нийтын түхэл маягтай социалис ажахы байһан тулада гэшүүдэйнгээ аша туһые нийтын, бүгэдэ арадай аша туһатай зүбөөр тааралдуулан хүгжөөхэ ёһотой гэжэ жэшээтэ шэнэ Устав соо заагдана. Тиимэһээ мүнөө бидэ колхозой гэшүүд үйлэдбэриингөө гол һалбаринуудые улам һайнаар хүгжөөхэ, нэн түрүүн эдеэ хоолой зүйлнүүдые ехээр абаха, гүрэндөө элбэгээр худалдахын хажуугаар, нютагайнгаа байгаалиин баялиг, нөөсэ арга боломжонуудые зүбөөр хэрэглэн, элдэб хамһабариин, олзоборилгын предприятинуудые эмхидхэжэ, ашаг олзо һайса оруулха, экономикоёо бэхижүүлхэ, хүн зонойнгоо һуудал байдал улам баян дэлгэр болгохо аргатай болообди. Энэ талаар колхозой жэшээтэ Устав хадаа гэшүүд, хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй эдэбхи үүсхэлые улам дээшэлүүлнэ. Тэрэшэлэн ээлжэ байһан газар уһа, ой модоёо һайнаар эдлэн хэрэглэхэ тушаа колхозуудай харюусалгыень ехэ болгоо.

Манай «Прибайкалец» колхозой газар дээрэ ой модон, барилгын һайн нарһа модон элбэг гээшэ. Энээнние хараада абажа, түрүүн бүхы талаһаань бодомжолжо, һайса тооложо үзөөд, дүрбэ-табан жэлэй саада тээ барилгын модо, гэрэй үүдэ, сонхо, можо гэхэ мэтэ хэрэгсэлнүүдые хэхэ цех бариад, бүтээһэн юумэеэ ондоо ажахы, предприятинуудта худалдадаг болообди. Энэ цехнай мүнөө улам үргэдхэгдэжэ, жэл бүхэндэ 300 мянган түхэригэй олзо доход оруулна.

Энээгээрээ улам урмашажа, хамһабариин, олзоборилгын үшөө ямар предприяти эмхидхэхэ арга бииб гэжэ бодомжолжо үзөөбди. Үнэхөөрөө урданай зон: «Айлаар бэдэрэнхаар, абдараа уудала» гэжэ зүб хэлсэдэг байгаа. Ажахынгаа экономико бэхижүүлхэ, ашаг олзо ехээр оруулха арга бэдэржэ, ондоо тээгүүр ябаһанай хэрэггүй, өөһэдынгөө доторой арга боломжые зүбөөр хэрэглэхэ шухала гэжэ мүнөө бидэ һайн ойлгонобди.

Тиигээд жэл соо 1 миллион үлүүтэй хирпиисэ сохижо гаргаха, мүн избёосхо галдаха, болбосоруулха тусхай оньһожоруулагдаһан завод бариабди. Мүнөө тэрэмнай удахагүй хүдэлжэ эхилхэнь. Энээнэй ашаар колхоздоо гансахан модон гэрнүүдые барихаа болихо, харин колхозникуудтаа городой түхэлэй, досоогоо олон таһалгатай хоёр-гурбан дабхар байрын гэрнүүдые барижа үгэхэ, бусадшье соёлой, үйлэдбэриин барилгануудые хирпиисээр баридаг болохобди.

Саашадаа адууһа малайнгаа тоо толгойе бүри олошоруулжа, илангаяа нютагайнгаа эрхэ байдалда тааруулан эбэртэ бодо мал, гахай олоор үсхэбэрилхэ, мяха, һү эрид ехээр абадаг болохо, хартаабха, овощ элбэгээр ургуулха зорилго урдаа табинабди. Тиигэхын тула түбхын түрүүн малай эдихэ тэжээл ехээр бэлэдхэхэ шухала байһаниинь ойлгосотой. Теэд манай эндэ гансахан ороохо таряа, үбһэ ногоо һайнаар ургуулжа, бүхы малые тэжээлээр хангахань бэрхэтэй. Газарнай уйтан. Шэнэ газар ашаглаха хүдэлмэриин хэгдэхэшье һаань, хоёр-гурбан жэл соо олон зуун гектарай модо сэбэрлэжэ ашаглахын аргагүй ха юм.

Тиимэһээ бидэ хартаабха ехээр таридаг болохо гэжэ шиидээбди. Колхоздоо тусхай завод бараад, ургуулһан хартаабхаяа байра дээрэнь болбосоруулжа, жэл соо 1500 тонно крахмал, 1802 тонно дрожжо (эһээбэри) гаргажа магазинуудта худалдахабди. Тэрэнһээ гараһан үдхэн, шэнгэн зүйлнүүдынь үхэр малда, гахайдамнай үлэжэ үгэхэ байна. Жэшээлхэдэ, энэ завод жэлдээ 1270 тонно малай эдихэ шэнгэн тэжээл, 396 тонно «В-12» гэжэ шэнгэн витамин, 4800 тонно үдхэн тэжээл гаргаха юм.

Мүнөө тус заводые бариха түхеэрэлгэ хэгдэжэ байна. Тэрэнэйн-
гээ хүсэндөө орожо хүдэлхэ
хайнуудаа олошоруулжа,
2300 центнер гансахан
мяха гүрэндөө худалдадаг
хобди. Ондоогоор хэлэбэл,
ондо мяха худалдалга мүнөө
һөө 2 дахин ехэ болохо,
үнеэдээ шэмэтэ тэжээлээр
хангажа, һү шэмыень дээ
лээд, хэрбээ байгша ондо 1
ган центнер һү һаагаа һа
рын гурба-дүрбэн жэлэй т
һү һааляа 26,4 мянган ц
тэ хүргэхэбди.

Ерэхэ табан жэл соо г
хамһабари, олзоборилгын
һаа колхознай 705 мянга
ригэй олзо доход оруулда
хоор хараална. Гадна эн
ажахыһаа бүхыдөө 1,3
түхэригэй олзо доход аба
1975 ондо тэрэнээ 2
түхэригтэ дүтэлүүлхэ һа
бди.

Агууехэ багша В. И. Л
түрэһөөр 100 жэлэй ойн
лэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөнд
китэйгээр оролсон, мүн к
жэшээтэ Уставай баталагд
урмашан баясажа, манай
олонхи таряашад, малшад
мээр хүдэлжэ байна. Тус
һаалишад Иннокентий Ху
нов, Анна Петрова гэгшэ
үнгэрһэн 11 һарада тус
үнеэн бүриһөө 2400—25
лограмм һү һаагаа. Дү
бэрхэ малшан Сергей Иль
лэй үедэ гансаараа 80 ү
хажа, тус бүриинь шэ
сүүдхэлээ 800 граммаар н
Шэнэ жэлэй эхеэр гүрэнд
дагдахаар колхоздо бүхы
толгой хашарагууд шахан
луулагдана.

Хэнэйшье мэдэһээр энэ
ган гасуур боложо, мана
малай эдихэ тэжээл, иланг
һэ, һолоомо, силос бага
Тиимэһээ бидэ зундаа, н
«АМО-4,0» түхэлэй машин
һүнигүй хүдэлгэжэ, ногоо
зелёнкын гурил ехээр т
Мүнөө тэрэ машинаяа баһ
дэлгэжэ, нарһанай ногоон
һэ үйрүүлээд, гурил бол
Тэрэнээ һолоомо, талха т
зүйлтэй холижо эдюулхэ
да һайн тэжээл болоно.

Игэжэ колхозойнгоо ж
кые улам бэхижүүлхэ, аш
ехэтэй болгохо, хүн зо
һуудал байдалые бүри т
һайн, баян дэлгэр болгохы
бүхы гэшүүднай эрмэлзэ
лана.

КПСС-эй ГОРКОМОЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ ПЛЕНУМ

Декабриин 24-дэ КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой ээлжээтэ 8-дахи пленум болоо. Пленум дээрэ «Научно-техническэ дэбжэлтые түргэдхэлгэдэ инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй үүргые дээшэлүүлхэ талаар городой партинна организациин зорилгонууд» гэһэн элидхэл партиин горкомой секретарь нүхэр В. Н. Вовк хэбэ.

Элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ партиин Октябрьска райкомой секретарь Чукаев, ЛВРЗ-гэй парткомой секретариин орлогшо Репин, «Электромашина» заводой директор Бурлов, авиационно заводой главна инженер Меганов, «СМУ-7» начальник Лебедев, ВЛКСМ-эй горкомой секретарь Егоров, республикын уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын бүлгэмэй түрүүлэгшэ Мальцев болон бусад хабаадалсаа.

Пленум зүбшэн хэлсэһэн асуудалаараа дэлгэрэнгы тогтоол батала абаа.

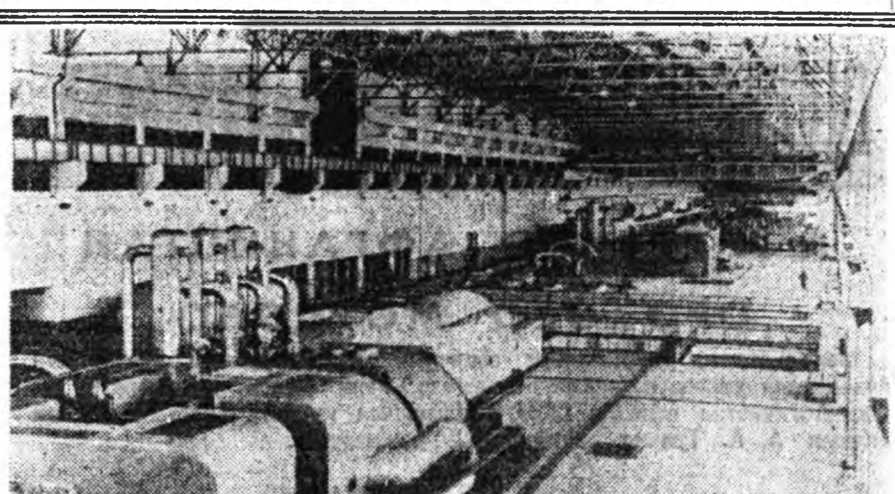

Румыниин Социалис Республика. Ороной промышленна предприятинуудта жэл ошохо бүри электрын элшэ хүсэн ехээр хэрэглэгдэдэг болоно. Һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ шэнэ электростанцинууд бодхоогдожо байнхай. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Крайовдохи тепловой шэнэ электростанциин машинна зал соо.

АДЖЕРПРЕСС—ТАСС-ай фото.

Репортаж

ШЭНЭ ФЕРМЭДЭ

Баргажанай хадануудай хойморто Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түб Бархан тосхон оршодог юм. Үдэр хоногой ошохо тума эндэ шэнэ шэнэ гэрнүүд олоор баригдажа, тус тосхоной шэнжэ шарайе хубилгана. Һүүлшын үедэ эндэ дүшэн автомашинын орохо томо гараж баригдаһан. Һаяшаг гушан хүниие эмшэлхэ больница баригдажа ашаглалгада тушаагдаа. Тиихэдэ үшөө хоёр зуун үхэр малай фермэ баригдажа нёдондо ашаглалгада тушаагдаһан байгаа.

Мүнөө энэ фермэдэ хоёр зуун толгой үхэр мал бии. Тэрэнние арбан хоёр һаалишад харууһална. Эдэнэр үхэр малаа тобир тарганаар ондо оруулжа, һү, тоһо ехээр абаха гэжэ оролдоно.

Үдэшын боро хараанаар тус фермэдэ хүрэжэ ерэбэбди. Гадаань электрын гэрэл носожо, оршон тойронхиие гэрэлтүүлнэ. Фермын досоошье һаруул гэрэл. Уужам байрын хоёр талаар һаалиин үнеэд жэрын зогсоно. Хоолой хүнэг бариһан һаалишад тэдэнэй дундуур алхалнад.

Уданшьегүй фермын ахалагша һаалишан Бальжин Батуева орожо ерэбэ. Табяад наһатай энэ эхэнэр аалиханаар алхална. Юуншьеб тухай дотороо шэбшэһэн хэбэртэй. Теэд бидэнние харахаар урин дулаахананаар энеэбхилэн гараа һарбайба. Гушаад шахуу жэл соо үнеэнэй хүхэ шобторжо холошоһон хургад. Нимэ ажалша хүнэй альга барихада урматай, хүндэлхөөр байдаг. Мүнөөшье энэ эхэнэрэй альга дүмэн барижа, мэндэ хэлсэхэдэ зохид шэнги байба.

Үнэхөөрөө гушаад шахуу жэл соо үхэр мал адуулһан энэ һаалишанай хэһэн юумэ ехэ аабдаа. Хэдэн мянган литр һү һаажа гүрэндөө тушааһан байха. Энэ жэлдэшье түрүү һаалишан муу бэшээр хүдэлжэ гараа. Жэл соогоо 274 центнер һү һааха даабаритай һэн. Харин байгша оной декабриин нэгэндэ 275 центнер һү һаажа, жэлэйнгээ даабари урагшатайгаар дүүргэбэ ха юм. Жэлэй дүүрэтэр үшөө хори гаран центнер һү һаахаар уялга абанхай.

— Бальжин Раднаевна һайн хүдэлжэ байна гүт?—гээд асуухада, тэрэ хүхюунээр энеэбхилэн:

— Бараг һайн,—гээд харюусаха юм. Тиин түр зуура абяагүй байһанай удаа:

— Бидэнһээ ханигүй һайнаар хүдэлдэг һаалишад олон ха юм. Һаяшаг Улаан-Үдын аймагай «Искра» колхозой һаалишадай гаргаһан үүсхэл тушаа газетэнүүдтэ уншаабди. Оролдожо хүдэлөө һаа, бидэнэршье тиимэ юумэ хэжэ шадахабди. Ноябрь һараһаа май һара хүрэтэр 1250 литр һү үнеэн бүриһөө һааха гэжэ шиидээбди,—гээд ахалагша һаалишан Бальжин Раднаевна Батуева дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ.

Энэ тон һайшаалтай. Шэнэ үүсхэлые нэгэн дуугаар дэмжэһэн тус фермын һаалишад хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ шадаха гү? Хэнэйшье мэдэхээр байгша ондо ган гасууртай хүшэр зун боложо, хаа хаанагүй үбһэ, таряан багаар хуряагдаа. Гэбэшье Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ажалшад үбһэ тэжээл яһала һайнаар бэлэдхэһэн байна. Эгээл тиимэһээ үнеэн бүридэ табан центнер үбһэн хүртөө. Мүн тиихэдэ кукуруза, кукурузын силос, эһээгдэһэн талхан рацион соонь бии. Энэ фермын үхэр мал элеэ хоолоор муу бэшээр хангагдаһан. Тиимэһээ эндэхи һаалишад дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаа ха юм.

Мүн лэ һаалишадай хүдэлмэри һайнаар оньһожоруулагдаһан байна. Үнеэд саг соогоо бүлеэн уһа уна. Үбһэ тэжээлынь вагонеткэнүүдээр шэрэгдэнэ.
хэдэ үхэрэй шабааһан т
хамууртай конвейерээр авт
нада ашаглана. Һаалишад
лөө сагынь ехэ болонхо
рээн дээрэһээ үхэр мала
наар харууһалжа, ехэ һү
арга боломжо бии.

Эхэнэр мүн лэ ёһотой һа
амарна. Газетэ, журнал у
кино харана. Һайнаар а
һаалишад ажалдаа амжал
туйлажа шадана бшуу. Ф
түрүү һаалишад Д. Яко
С. Очирова, С. Бадмаева
үнеэн бүриһөө ехэ һү һааж
барая үлүүлэн дүүргэнэ.
багша Ленинэй түрэһөөр
жэлэй ойе нэрэтэй солото
угтаха гэһэн зорилго урда
бяад, эршэмтэйгээр ажа
байна.

К. ЖАМЬЯНО

СОЁЛ ГЭГЭЭРЭЛ—ЛЕНИН БАГШАҺАА

Агуухэ Октябриин револю-
и урда тээ Буряад ороной
нта Россиин гээгдэнги заха
хаар байһаниинь хүн бүхэндэ
ээжэ.

Үнгэрэгшэ зуун жэлэй һүүл
а Сибирьтэ ерэһэн Англиин
шан Диксон иигэжэ бэшэл
:

Үзэсхэлэнтэ һайхан мүльһэтэ
Байкали—дэлхэйһээ хэдэн
ган километр холо байдаг
нютаг мүн. Теэд Европын
и болбосоролто байдал —
кспир, Диккенс, Бальзак,
кин хэзээдэшье эндэ хүрэжэ
эгүй хаш!..». •

Агуухэ Октябриин толоной
һаа, мүнөөшье болотор тии-
байха байгаа. Нэгэ хэдэн жэ-
абаад харая. 1897 оной хүн
й бүридхэлөөр буряадуудай
аһаа 8,4 процент эрэшүүл
бэшэг мэдэхэ байгаа бшуу.
эдэ арад зоной горитойхон
шь болодог: ламанар, баяд,
хуушан монгол, түбэд үзэг
эг мэдэдэг байһан. Буряад
эрнүүдэй дунда үзэг бэшэг
хэ хүн оройдоошье байгаагүй
юм. Илангаяа хүдөө нюта-
гуудта һургуулитай хүн гээшэ
ганса нэгэ байгаа. Ганса врач
гү, али фельдшер хэдэн арбаад
мянган хүн зониие эмшэлдэг
байгаа бшуу. Тиимэһээ социаль-
на үбшөөр үбдэжэ, хэдэн мян-
гаад хүн жэл бүри үхэдэг бэлэй.
Үхэгшэдһөө үсөөн хүн түрэдэг
байһан.

Энэ хүндэ хүшэр, тулиһан зо-
боһон ажаһуудал тухай Николай
Дамдинов иигэжэ бэшэнэ:

Буряадай хуушан зуһалан —
Эһэ тортогтой гэр.
Булангынь тооло — найман
тээшээ харанхай.
Хорсогорхон бухал шэнги
соохор.
Хурын уһанда сохюулжа
хуушаранхай.
Досоонь орохош. Зобохош —
сонхо бэдэрэн.

Хүн зоной үргэлжэдөө шахуу
үзэг бэшэг мэдэхэгүй байһан
ябадалые үндэһөөрнь үгы хэхэ
тон шухала асуудал залуу Совет
гүрэнэй урда табигдаһан байгаа.

Россин хүн зоной, илангаяа
бага яһатануудай, дунда үзэг бэ-
шэг мэдэхэгүй ябадал усадхаха
тухай Арадай Комиссарнуудай
Соведэй Декредтэ В. И. Ленин
1919 оной декабриин 26-да га-
раа табяа һэн.

Тэрэ гайхамшагта документ
соо иигэжэ хэлэгдэнхэй. «Ороной
политическэ ажабайдалда ушар
ёһо мэдэнгсэр хабаадаха арга
боломжо республикын бүхы хүн
зондо олгохо зорилгоор Арадай
Комиссарнуудай совет иигэжэ
тогтообо: «8-һаа 50 наһа хү-
рэтэрөө уншажа, бэшэжэ шадаха-
гүй бүхы хүнүүд өөрынгөө ду-
раар түрэлхи гү, али ород хэлэ
шудалха уялгатай».

Арад зоной соёл болбосоролой
талаар гээгдэлые зайсуулгада тон
ехэ удха шанартай энэ түүхэтэ
документ үзэг бэшэг мэдэхэгүй
ябадал усадхаха харгы зам заа-
жа үгэһэн байна.

Коммунис парти болон Совет-
скэ правительствын табиһан зо-
рилгые бэелүүлхэ талаар Буряад
орондо горитойхон хүдэлмэри
ябуулагдажа эхилээ һэн. Жэ-
шээнь, 1923 онһоо 1928 он хү-
рэтэр үзэг бэшэг шудалха һурал-
салда 35 мянган хүн хабаадуу-
лагдажа, удаадахи 2 жэлэй тур-
шада тэдэнэрэй тоо 58 мянган
хүн хүрэтэр олон болоо һэн (ехэ
наһатайшуул).

Энэ хэрэгтэ үргэн олониитэ—
комсомолой, профсоюзай эмхи-
нүүд, эхэнэрнүүдэй соведүүд,
багшанар, ахалагша классай һу-
рагшад эдэбхи ехэтэйгээр хабаа-
далсаһан түүхэтэй. Гушаад оной
үедэ культармеецүүдэй дунда-
һаа арадай багшанар: Ц. Н. Ном-
тоев, А. А. Аюржанаев, Н. Н.
Намсараев, И. Г. Дадуев, И. Т.
Тохтохоев (Хори); С. Д. Дабы-
нов, Б. Ж. Цыденов, А. А. Бобо-
ева (Түнхэн); Е. И. Попова,
И. П. Мадасов, А. С. Атутов
(Хяагта); мүнөө пенсионернүүд
Л. Л. Линховоин, А. П. Чайвано-
ва, С. В. Осодоев, Б. П. Махатов
болон бусад шалгарһан байха.

Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхаха тухай Совнаркомой декредэй гараһаар 50 жэл болобо.

Энэ хүдэлмэриие урагшатай-
гаар ябуулһанай ашаар үзэг бэ-
шэг мэдэгшэд олон болоо һэн.
Жэшээнь, 1931 онһоо 1938 он
хүрэтэр республика дотор 79
мянган хүн үзэг бэшэгтэ һур-
гагдаһан байгаа. 1941 оной ян-
вариин 1-нэй байдалаар Буряад
ороной арад зоной 92 процентнь
үзэг бэшэг мэдэхэ болоһон юм.

Үзэг бэшэг мэдэхэгүй, бага мэ-
дэхэ ябадалые совет арад 30-аад
онуудай хоёрдохи хахадта, манай
орондо социализм байгуулха үе-
дэ гол түлэб шиидхэһэн байна.

Совет Буряад орондо бүгэдэ
ниитын эхин, удаань долоон ба
найман жэлэй уялгата һуралсал
бэелүүлгэ хадаа арад зондо эр-
дэм бэшэг шудалха арга олгоһон,
гэгээрэл асарһан соёлой хубис-
халай гайхамшагта шатануудынь
болоно.

Республика дотор бүгэдэ нии-
тын найман жэлэй уялгата һу-
ралсал бэелүүлхэ хүдэлмэри
1964—65 онуудта хаа хаанагүй
гол түлэб бэелүүлэгдээ һэн.

Манай республикын аймагууд
болон городуудта бүгэдэ ниитын
уялгата дунда һуралсал бэелүүл-
хэ хүдэлмэри 1965 онһоо ябуу-
лагдажа эхилэнхэй. Үнгэрһэн
1968—69 онуудай һуралсалай
жэлдэ найман класс дүүргэгшэ-
дэй 68 процентнь 9-дэхи клас-
ста абтаһан, 20 гаран процентнь
техникум ба училищинуудта
ороһон.

Коммунис парти болон совет-
скэ правительствын аша туһаар,
анхаралаар манай республика
дотор дунда һуралсал тон түргэ-
нөөр хүгжэнэ. Жэшээ абаад ха-
рая. 1932 ондо хүдөөдэ орой-
доо 2 дунда һургуули байгаа
һаа, 1969—70 онуудай һурал-
салай жэлдэ 175 дунда һургуули
республика доторнай ажаллана.

Совет засагай үедэ Буряад
орондомнай эрдэм наукын талаар
угаа ехэ хубилалтанууд болоо.
Мүнөө сагта республикымнай үр-
гэн олон ажалшад эрдэм наукын
хэрэгтэ хабаадалсана. Иимэ юу-
мэн хадаа арад зоной үзэг бэ-
шэг мэдэхэгүй ябадалые усадха-
һанай ашаар туйлагдаа.

Мүнөө республика доторнай 5
дээдэ һургуулинуудта 35 мянган
студентнэр һуралсана. Арба мян-
ган хүн бүхэндэ абажа харахада,
студентнэрэй тоогой талаар Бу-
ряад оромнай гүрэн соогоо эгээн
түрүү республикануудай нэгэн
болоно. Англи, Франци, ФРГ, Ита-
ли гэхэ мэтын капиталис оро-
нуудые ахижа гаранхай. Буряад
орондо 250 шахуу эрдэмэй док-
торнууд болон кандидадууд хү-
дэлмэрилнэ.

Эдэ бүгэдэ хадаа манай Эхэ
ороной бүхы арадууд болон на-
цинуудай дунда эрдэм наукые
хүгжөөхэ гэһэн Коммунис пар-
тиин ленинскэ политикын аша
үрэ мүн.

Буряад ороной гэгээрэлэй ар-
ба мянган хүдэлмэрилэгшэд Ле-
нин багшынгаа түрэһөөр 100
жэлэйнь ойе угтахаяа байхадаа,
бүхы һанал бодолоо, хүсэ шада-
лаа, эрдэм мэргэжэлээ арад зоной
болон партиин хэрэгтэ үнэн сэ-
хээр зорюулан, коммунизмын
илан мандахын түлөө, манай Эхэ
ороной улам ехээр һалбаран хүг-
жэхын түлөө оролдоно.

Д. ОШОРОВ,
Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерствын хүдэлмэрилэгшэ.

ЭРХИМ БАЯН— ЭРДЭМ БЭЛИГ

к ном мэдэхэгүй харанхые
аха тухай В. И. Ленин баг-
гар табилгатай декрет 1919
декабриин 26-да гараһан
лэй. Тэрэниие бэелүүлхэ хэ-
хорёод, гушаад оной комсо-
үүд, тэрэ үеын багшанар тон
лэйгээр хабаадалсаһан бай-
э наһатаниие үзэг бэшэгтэ
па соёлой хубисхалай та-
гүй хубинь байгаа.

нэй гаргаһан декредэй
уншажа, бэшэжэ шадаха-
хэ наһатан 50 наһа хүрэ-
заатагүй һураха уялгатай
й. Коммунис партиин таби-
э шухала зорилгые ойрын
дүүргэхэ гэжэ нютаг бүхэн-
наһатанай һургуули, ун-
н байшан, улаан гэрнүүд
хэ, далайса ехэтэйгээр
эри бусалаа һэн. Бэшэг
аша туһа тухай ойлгуулам-
хүдэлмэри арад зоной дунда
өөр ябуулагдажа, «Бэшэг
эдэхэгүй харанхые усадхая»
уряа доро хүдэлэгдөө.

раһан—далай, һураагүй—
, «Харанхы байдалаа ха-
эхэ мэтэ зүжэгүүд нютаг
э табигдадаг бэлэй. Тэрэ
уран зохёолнуудаар уншал-
шидхэгдээ. Ехэ наһатан,
лида һураагүй залуушуул
ўналтайгаар һуража ороо
1927—29 онуудай жэлнүүд-
тэ бидэ—Хориин таряашан за-
луушуулай һургуулиин ахамад
классайхид—Худан-Бэлшэр, Бай-
сын-Эбэр, Анаа-Үртөө ошожо,
һургуулида ябаха аргагүй, нарай
хүүгэдтэй гү, али ехэ наһатанай
һургуулиһаа холо һуугшадта ном
заагша бэлэйбди.

1930 ондо Хориин һургуули
дүүргэжэ гарахадамнай, бултые-
мнай зундаа ехэ наһатаниие һурга-
ха һурагшад болгон томилоо һэн.
Эдэрмэгтэ эмхидхэгдэһэн шэнэ
колхоз зунай нэгэ модон гэр соо
һургуули нээгээд, гушаад эхэнэртэ
заагаад, 24 хүниие үзэг ном та-
ниха, бага зэргэ уншаха болгоо
бэлэйб. Тэрэ үедэ ехэ наһатанда
ном заахада, һонин агша һэн.
Номдо һураха ехэ хүсэлэнтэй, хур-
са һурагшад олон байгша һэн.
Заһаар байтаршни, үзэгтэ ороод-
хихо. Удангүй ном, газетэ, унша-
даг болоод ябахыень харахадаа
урмашахаш. Урдань буряад арад
ном бэшэгтэ һураха ехэ хүсэлтэй
ябабашье, һураха тон аргагүй, ха-
ранхы мунхагта дарагдажа бай-
һыень тэрэ үеын, урданай оньһон
үгэнүүд, дуун гэршэлнэ. «А үзэг
эрдэмэй дээжэ, аяга сай эдеэнэй
дээшэ», «эрхим баян—эрдэм бэ-
лиг, адаг баян—адууһа мал» гэжэ
хэлсэхэдээ, ямар үндэрөөр үзэг
бэшэг гээшые сэгнэдэг ябааб даа!

Номохон номохон бороороо,
Номоний хүтэл дабахадам ямар
бэ?

Номохон сайхан сээжээрээ
Ном судар шудалхадам ямар
бэ?—

гэжэ дуулахадаа, арадайнгаа хү-
сэл домоглоо бшуу. Энэ һайхан
хүсэл зорилгонь В. И. Ленин баг-
шын анхаралаар бодото дээрээ
бэелүүлэгдэһэниинь тэрэ бэлэй.

Ехэ наһатанай һургуули һай-
наар дүүргээд, өөһэдөө саашаа
оролдон, улам бэрхэ боложо, зүб-
лэл намын һургуулида, буряад
морито улаан сэрэгтэ, улаан баг-
шын һургуулида, уран һайханай
техникумдэ орожо һураад, бэлиг
шадабаряа һалбаруулан хүгжөөг-
шэд тон олон юм.

Би ехэ наһатанда ном зааха тон
дуратай, оншыень олоһон, олон
хүниие һургажа туршаһан хүм.
1931 ондо Эхирэд-Булгадта баг-
ша байхадаа, ехэ наһатанда ном
зааха багшанарые бэлдэхэ курса-
да заагааб. Улаан тугта буряадай
морин сэрэгтэ алба хэхэ зуураа,
үзэг ном бага мэдэгшэдтэ заагааб.
Яруунын аймагай Эгэтын эхин
һургуулида багшалжа байхадаа,
хотоной ехэ наһатанда заагша бэ-
лэйб. Эдэ бүхы оролдолгыем
РСФСР-эй Гэгээрэлэй министр үн-
дэрөөр сэгнэжэ. 1939 оной де-
кабрь соо ном бэшэг мэдэхэгүй ха-
ранхые усадхаха тухай В. И. Ле-
нинэй гар табилгатай декредэй га-
раһаар хорин жэл болоһоной ой-
той дашарамдуулан, баясхалан
соносхоод, РСФСР-эй Гэгээрэлэй
министерствын хүндэлэлэй дэбтэр-
тэ оруулһан ба мүнгэн шан үгэ-
һэн юм. Энээгээрнь мүнөөшье хү-
рэтэр урмашан ябагшаб.

Цокто НОМТОЕВ,
Үльдэргын дунда һургуулиин директор.
Социалис Ажалай Герой.

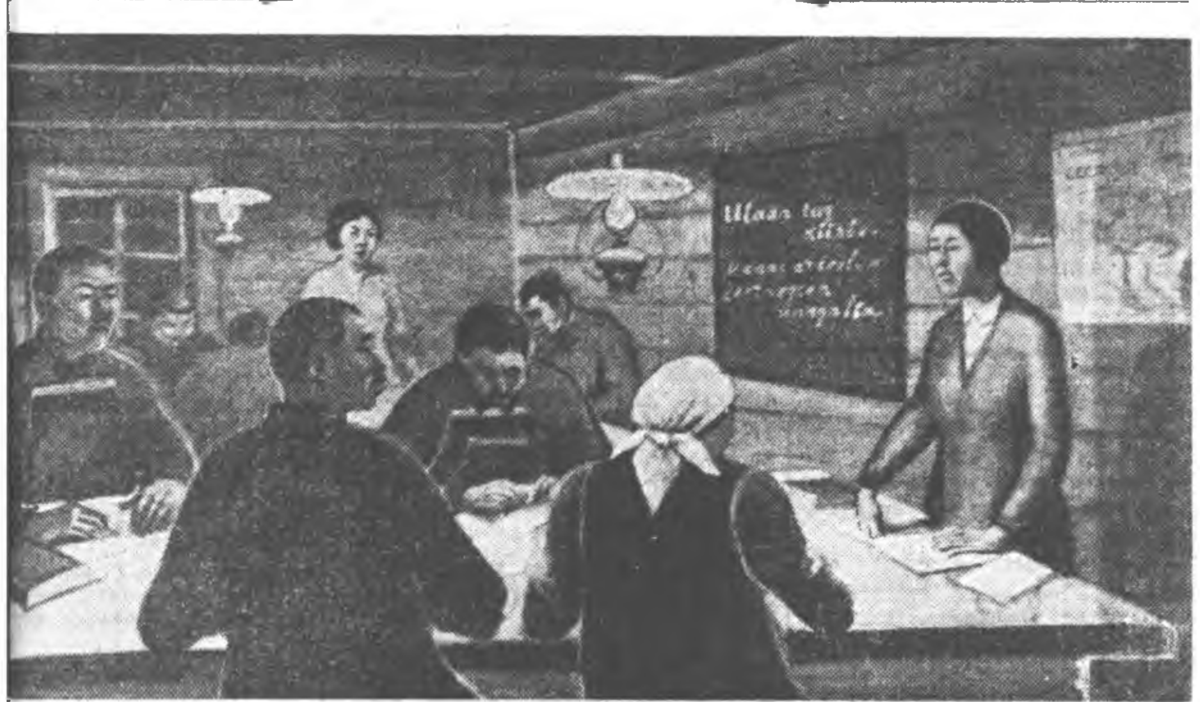

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай мэдээжэ уран зурааша Ц. С. Сампиловай «Үзэг мэдэхэгүй ябадал [усад]далта» гэһэн зураг харагдана.

А. МАНТАЕВАЙ буулгабари.

ҮРГЭЛЖЭДӨӨ ҮЗЭГ БЭШЭГ МЭДЭДЭГ ЗОНТОЙ ОРОН

Энэ гайхамшаг ой декабриин 26-да тэмдэг-
лэгдэхэнь. Владимир Ильич Ленин РСФСР-
эй хүн зоной дундахи үзэг бэшэг мэдэхэгүй
ябадал усадхаха тухай Арадай Комиссарна-
рай Соведэй декредтэ 50 жэлэй урда тээ гар
табиһан юм. Энэ хадаа хүн зониие уялгата
ёһобр үзэг бэшэгтэ һургаха тухай Совет гү-
рэнэй түрүүшын хэмжээ ябуулга байгаа.

В. И. Ленинэй нэрлэһэнэй ёһоор, шэнэ
байгуулалтын гол дайсадай нэгэн болохо үзэг
бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхахын түлөө
добтолгодо олон мянган ажалшадай отрядууд
коммунистнуудай хүтэлбэри доро эмхидэн
жагсаад, тиимэ һуралсал олониитын хүдэлөө-
нэй шэнжэтэй болоо бэлэй. Бүхы арад зо-
ниие үзэг бэшэгтэ һургахын түлөө тэмсэлдэ
Н. К. Крупская, А. В. Луначарский, М. И.
Калинин, арадай гэгээрэлэй бусад олон, эли-
тэ мэдээжэ ажал ябуулагшад ехэ үүргэ дүүр-
гэһэн юм.

Ленинскэ декредэй бэелүүлэгдэһэнэй үндэ-
һөөр совет арадай ямар ехэ аша туһада хүр-
тэһэн тухай хөөрэхыень СССР-эй гэгээрэлэй
министрэй орлогшо М. И. Журавлевае ТАСС-
ай корреспондент В. Князев гуйһан байна.

— Агуухэ Октябриин социалис револю-
циин урда тээ Россин хүн зоной гурбанай
хоёр хубинь бэшэжэшье, уншажашье шада-
хагүй байгаа. Ороной заха хизаарнуудай,
илангаяа Дунда Азиин, үндэһэн зон үргэлжэ-
дөө шахуу бэшэг мэдэхэгүй байһан.

Партиин, гүрэнэй, профсоюзай ба комсомо-
лой эмхинүүдэй зүгһөө оролдолго хүсэлэл-
гын гаргагдаһанай ашаар, үзэг бэшэг мэдэхэ-
гүй ябадал усадхан зайсуулха асуудал 1940
оной үеэр Советскэ Союзда шиидхэгдээд,
үзэг бэшэг мэдэхэгүй 50 миллион хүн, бага
мэдэхэ 30 миллион хүн һургагдаад байгаа.

Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал үни холын
хэрэг шэнгеэр мүнөө һанагдана. Советскэ
Союз үргэлжэдөө үзэг бэшэг мэдэхэ зонтой
орон болонхой. Россин бэе хүсэһэн зоной
үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхахын
тула 300 жэл хэрэгтэй болохо гэжэ хаанта
засагай Гэгээрэлэй министерствын тушаалтад
багсаадаг байһан. Энэ түүхэтэ зорилгые Совет
засаг 20-ёод жэлэй турша соо шиидхээ.

«Мүнөө СССР-эй хүн зоной гурбанай нэгэ
хуби үлүүтэйнь дээдэ, дунда эрдэмтэй бо-
лонхой, бүгэдэ ниитын дунда һуралсалда орол-
гын хэрэг бэелүүлэгдэжэ байна. Арадай ажа-
хын ба соёл гэгээрэлэй бүхы һалбаринууд-
та 820 мянга гаран научна хүдэлмэрилэгшэд
ажаллана. Хүдэлмэришэд, таряашад ба алба
хаагшадай шадабари мэргэжэлэй таһалгаряа-
гүй дээшэлжэ байһан ушар ниитын асари ехэ
туйлалта болоно» гэжэ Владимир Ильич Ле-
нинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулжа
КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан тезисүүд дотор хэ-
лэгдэнэ.

Манай орон доторхи һуралсал гүрэнэй гар-
гашаар бэелүүлэгдэдэг. Ургажа ябаа үетэ-
ниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдадаг гар-
гашануудай ехэнхи хубиие общество даажа
абана. Совет засагай үедэ юрэнхы эрдэмэй
һургуулинуудта һурагшадай тоо 9,7 миллион-
һоо 49 миллион хүрэтэр нэмээ.

Эрдэм һураха эрхэ манай ороной Үндэһэн
хуули—СССР-эй Конституци дотор тусхай
статьягаар бэшэгдэнхэй, Совет засагай асари
ехэ туйлалта болоно. Энэ эрхэ бүгэдэ ниитын
уялгата найман жэлэй һуралсалаар, юрэнхы
политехническэ, профессионально-техническэ,
тусхай дунда ба дээдэ һуралсалые ажабайдал-
тай, үйлэдбэритэй холбожо үргэн ехээр хүг-
жөөһэнэй үндэһөөр, үдэшын ба заочно һурал-
сал дэлгэрүүлһэнэй, заводууд, совхозууд
болон колхозуудта ажалшадые үйлэдбэриин,
техническэ, агрономическа эрдэмдэ түлөөһэ-
гүйгөөр һургаһанай үндэһөөр хангагдана.

ЮНЕСКО-гой мэдээнэй ёһоор, замбуули-
ниие шэнжэлжэ байһан мүнөө үе сагта үзэг
бэшэг мэдэхэгүй 750 миллион хүн дэлхэй
дээрэ бии байһые анхаралдаа абабал, Ленин-
скэ декредые бэелүүлгээр эхи табигдаһан
хэрэгэй—хүн зоной дундахи үзэг бэшэг мэдэ-
хэгүй ябадал усадхалгын талаар манай оро-
ной туйлаһан амжалтаууд илангаяа эли то-
до болоно. Гэхэ зуура дээрэ дурсагдаһан тоо
улам нэмэхэ шэглэлтэй байна. Жэшээлэн
хэлэбэл, ЮНЕСКО-гой гэшүүн гүрэнүүдтэхи
бэе хүсэһэн зоной дундахи үзэг бэшэг мэдэ-
хэгүйшүүлэй тоо арбан жэлэй турша соо 35
миллион шахуу хүнөөр нэмэһэн байха юм.

Манай орон, совет багшанар арадай гэгээ-
рэл улам хүгжөөн һайжаруулха тон шухала
шэнэ зорилгонуудые шиидхэн, В. И. Лени-
нэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе угтажа байна
1917 оной октябрьда эхилһэн асари ехэ со-
циалис шиидхэлгэнүүдэй ашаар бэелүүлэгдэ-
хэ аргатай болоһон соёлой ехэ хубисхал өөрын-
гөө ээлжээндэ манай Эхэ ороной экономиче-
ска, техническэ ба ниитын хүгжэлтэ дэбжэл-
тэдэ туһа хүргэнэ. (ТАСС).

ПАРТИЗАН-ВЕТЕРАНУУДАЙ УУЛЗАЛГА

Граждан дайнай үедэ партиза-
нуудай отрядта хабаадаһан вете-
рануд Хангаловай нэрэмжэтэ
хизаар ороноо шэнжэлэлгын му-
зейдэ һаяхан суглараба. Энэ уул-
залга Прибайкалида партизан
дайнай болоһоор 50 жэлэй ой
гүйсэһэнтэй дашарамдуулан үн-
гэргэгдэһэн байгаа.

Партизануудай отрядуудта яба-
жа, Совет засаг тогтоохын түлөө
тэмсэһэн ветеранууд өөһэдынгөө
ябадал тухай, дайнда хабаадаһа-
наа, походуудта ябаһанаа хөөрэ-
һэн байгаа. Табин жэлэй саада
тээ революцида эсэргүү тэмсэл
үүсхэжэ, Совет засаг унагаахын
түлөө тэмсэжэ байһан Колчагай
сэрэгэйхидэй бута сохигдоһоной
һүүлдэ, Забайкалида партизан
дайн байлдаан үүсхэгдэһэн бай-
гаа. РКП(б)-гэй Прибайкалиин
подпольно комитет бүхы хизаар-
таа үргэн арад зоной хабаадал-
гатайгаар восстани үнгэргэхэ гэжэ
шиидээ һэн. Энэ үедэ Шаралдай
тосхондо хүдөөгэй подпольно эм-
хинүүдэй түлөөлэгшэдэй зүблөөн
боложо, декабриин 18-һаа 19-нэй
үдэртэ восстани хэхэ гэжэ тогтоог-
доо. Шэнэ-Заган, Мухар-Шэбэр
һууринуудта үнгэргэгдэһэн таряа-
шадай восстани хадаа сагаантан,
интервентнүүдые бута сохижо,
Прибайкалида Совет засаг тогтоо-
хо замай, партизануудай тэмсэлэй
эхиие харуулһан байна гэжэ эн-
дэ сугларагшад тэмдэглэбэ.

— Партизанууд гээшэ ами на-
һаяа хайрлангүйгөөр тэмсэжэ,
Совет засаг тогтоолсоо. Бидэ мү-
нөө тиихэдэ гартаа буу барижа
ябаһан зон Совет гүрэнэй, комму-
нис партиингаа ашаар орон до-
тороо коммунизм байгуулжа бай-
набди. Залуу үетэн бидэнэй яба-
далые мартангүйгөөр һанажа бай-
ха ёһотой,—гэжэ улаан партизан
ябаһан Мефодий Андреевич Цы-
пылов хэлэбэ.

Удаань Петр Владимирович
Агильдин үтэ абажа, нютагай
таряашадай партизануудта ямар
туһаламжа хүргэһыень, партиза-
нуудай Үнэгэтэйн отрядай буряад
хүбүүн Чимит Цыренович Цыре-
нов тухай, тэрэнэй сагаантанай
гарта яажа ороод, алуулһан ту-
хай хөөрөө.

Музейн зал соо ороод шагна-
жа байхада, урданай болон мүнөө-
нэй хоёр үеын байдалай илгаае
хөөрэһэн һонирхолтой зугаа шаг-
нахаар байба. Иигэжэ хөөрэлдэжэ
байхадаа, партизануудай дайлал-
даһан, ябаһан газарнуудта мүнхэ
дурасхаал болгожо хүшөөнүүд
бодхоогдохо байгаа гэһэн дурад-
халнуудые партизан-ветеранууд
оруулаа.

Энэ уулзалгада Бүхэроссин Со-
ведүүдэй VIII съездын делегат
Петр Петрович Шекунов байлса-
жа, В. И. Ленинтэй уулзаһан ту-
хайгаа хөөрэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: партизануу-
дай нэгэн П. П. Шекунов.

А. КНЯЗЕВ.

ҺАНАА АМАР СОЁЛШОД

а ажахы хадаа хүдөө ажа-
гол һалбари байһан туладаа
малшадай анхарал оролдол-
үбэлжэлгые дабажа гараха
харин хүдөөгэй бүхы ажал-
й, тэрэ тоодо тэндэхи интел-
шиин хүсөөр хүйтэн сагые
гэжэ, хүхэ ногоондо орохо
й бологдоно.

э хэрэгтэ соёлшодой үүргэ
бэшэ. Саг үргэлжэ һонирхол-
онцерт харуулжа гү, али тэ-
амарха үедэ уншажа һуу-
шэнэ һайн ном хүргэжэ
хэды ехэ дэмжэлгэ, туһа
гээшэб.

хэдэ Түнхэнэй аймагай мал-
мүнөө хэр зэргэ хангагданаб?
урай-һубагай, Далхайн болон
эгэй хүдөөгэй библиотекэ-
хүдэлмэрилэгшэд малай
нууд дээгүүр арбан хоног
хэ ябажа, малшадай дунда
хэгдэһэн мүрысөөнэй дүн
хо, тэдэнэй һонирхоһон но-
ень асаржа һэлгэхэ зэргын
хүдэлмэри нилээд һайнаар ябуул-
на. Гэхэтэй хамта Мон, Затад, Тоо-
ро, Шанаа нютагуудай хүдөөгэй
библиотекэнүүд тэндэхи фермэ-
нүүд дээгүүрээ ябадаггүй, мал
ажалаар, һаалишадай болон мал-
шадай ажаһуудалаар һонирходог-
гүй, мүнөө хүрэтэр нүүдэл биб-
лиотекэ мүртэй һайнаар эмхид-
хэглээгүй байһаар.

Муугаар хүдэлдэг библиотекэ-
нүүдэй тоодо Тооро гэһэн нэрэ
дурдагдаба бэзэ. Энэмнай Ленинэй
нэрэмжэтэ колхозой түбэйнь хоёр
ехэ отделени болоно ха юм.

—Байза, эндэхи библиотекэ
нёдондо жэл һайнаар хүдэлжэ,
республикын мүрысөөндэ түрүү
һуури эзэлжэ, нэгэдэхи шанда
хүртөө һэмнай. Яахадаа мүнөө
адаг зэргэдэ орохо болобо гээшэб?
—гэжэ һонирхохоор.

Ушарынь гэхэдэ, библиотекарь
Роза Бардуевагай хүдэлмэридэ
хүшэр хүндэ ушарнууд тохёолдоо.
Библиотекын байра муудажа, до-
торойнь тухеэрэлгэшье хуушаржа
һалаһан байба. Энээн тушаа биб-
лиотекарьһаа ондоо һанаагаа зо-
бохо хүн үгы шахуу. Библиоте-
кынгээ байра заһаха, түлеэ бэлдэ-
хэ гэхэ мэтын хүдэлмэри библио-
текарь өөрөө хэхэ ушартай боло-
һон. Намарай үедэ тэрэ хуушан
байрыень дотор талаһаань шаба-
жа, сагаадажа арайл гэжэ дүүр-
гээшье һаа, досоохи бүхы тухеэ-
рэлгыень гансаараа хэхэ аргагүй
ха юм. Харин энэ талаар эндэхи
партийна организаци, ажахын хү-
тэлбэрилэгшэд «сожоошье татаа-
гүй» байһаар.

Библиотекын номууд эмхи гу-
римтайгаар табигдаагүй, миин лэ
обоо хүбөө сомоотой хэбтэнэ.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой
клубууд биратай юумэ хэнэгүй.
Тоорын хүдөөгэй (даагшань Сэсэг
Бильтагурова), Шулуутайн (даага-
шань Дарима Халударова), Зүүн
Мүрэнэй (даагшань Клара Шадае-
ва) клубуудай хүдэлмэрилэгшэд
холын отара болон гүүртэнүүдээр
нэгэшье дахин ябаадүй, түсэбшье
баталаадүй байһаар.

Ш. БАЙМИНОВ,
манай корр.

Хүн зоной тоо абаха бүхэсоюзна бүридхэлэй урда тээ

БИДЭНЭРЭЙ ДААБАРИ ХАРЮУСАЛГАТАЙ

Манай орон дотор байд гээд
лэ үнгэргэгдэдэг хүн зоной бүхэ-
союзна бүридхэлэй ямар ехэ уд-
хатайнь бүгэдэндэ мэдээжэ.

Би 1959 оной бүридхэлдэ тоо-
логшоор хабаадаа һэм. Тиихэдэ
бидэнэр, тоологшодой бэелүүлһэн
зорилго мүнөө болохоёо байгаа
бүридхэлдэ гол түлэб дабтана.
Гэбэшье олон шэнэ эрилтэнүүд
хараалагданхай. Урдань тоолог-
шодо ганса переписной хуудаһан
үгтэдэг байгаа һаа, мүнөө гурбан
янзын хуудаһанай асуудалнуудта
хүнүүдэй үгэһэн харюу бэшэгдэ-
хэ болоно. Нэгэдэхи формын хуу-
даһанда байһан асуудалнуудта
эрхэтэн бүхэн харюусаха. Хоёр-
дохи формын хуудаһанда үгтэһэн
асуудалнуудта хүн зоной 25 про-
центнь гэхэ гү, дүрбэдэхи хүн
бүхэнэй нэгэн харюу бэшүүлхэ.
Хүдэлмэриин наһанай аад, гэр
доторойнгоо гү, али хубиингаа
туһалбариин ажахыда хүдэлдэг
хүнүүд гурбадахи формоор хараа-
лагдаһан асуудалнуудта харюу-
саха. Энэ гурбан янзын формотой
бланкнуудые тоологшод өөһэдөө
табан хурган мэтэ тодо һайнаар
шэнжэлэн үзэхэ, хүнүүдэй ха-
рюунуудые хайшан гэжэ тобшо
һонороор бэшэхэб гэжэ мэдэхэ
зэргэтэй. Энэ шадабарида бидэ-
нэрые һургаха, дүршүүлхэ семи-
нар аймагай түб—Загарай тос-
хондо һаяхан болоо. Тэндэ дүр-
бэн хоногто бүридхэлэй документ-
нүүдтэй танилсаабди, бланк-
нуудые бэшэжэ дүршөөбди. Бодо-
то дээрэнь бүридхэл хэжэ эхилхэ-
дээ, түдэгэсэжэ байхагүйгөөр
яһала һайн заабари абаа, һурал-
сал гараабди. Энэ—бэлэдхэлэй-
мнай нэгэ талань болоно. Нүгөө
шухала юумэниинь гэхэдэ, тоо-
логшо бүхэн өөрынгөө участогые
һайн мэдэхэ ёһотой.

Эрхирэгэй совхозой отделе-
ниин түб тосхон—Арбижалдахи
хүн зоной тоо бүридхэлдэ абаха
даабаритайб.

Би өөрөө тэндэхи нютаг хүн
һэн тула, бүхы айлнуудаа мэдэ-
хэ, гэр бүлөөрнь—бага, ехэгүй
нюур таниха жэшээтэйшье һаа,
участогаараа ябажа, улад зондоо
бүхэсоюзна бүридхэлэй удха ша-
нар тухай хөөрэжэ үгөө һэм. Эн-
дэ һаяшаг участогаа хоёрдохёо
эрьежэ, даб дээрэхи мэдээнүүдые
абааб, бэшэлгын үедэ эрхэтэн бү-
хэн ямар асуудалнуудта харюу-
сахаб, хэндэ хоёрдохи, гурбада-
хи формын бланкнууд тудахаб
гэжэ һонордохооб. Тобшоор хэлэ-
хэдэ, бүридхэлдэ хэрэгтэй бүхы
бэлэдхэл хэгдэжэ дүүрэнтээ гэжэ
хэлэхэдэ болохо. Тиигэбэшье
энээгээр һанаагаа амарангүй,
өөрөө өөрыгөө, даажа абаһан
участогаа нягта шарлар бэлдэхэ,
дахин, дахин шалгаха шухала
гэжэ мэдэрнэб.

Хүн зоной тоо абаха бүхэ-
союзна бүридхэлэй хэгдэхэ саг
улам ойртожо байна. Гүрэн тү-
рын удха шанартай энэ хэмжээ
ябуулгые эрхим һайнаар үнгэр-
гэхэ хэрэгтэ бидэнэр, тоологшо-
дой үүргэ. харюусалга тон ехэ.
Дааһан энэ хүндэтэ уялгаяа эр-
хим һайнаар бэелүүлхые бүхы
шадалаараа оролдоёл гэжэ бүхы
тоологшодто ханданаб.

Г. БАЗАРЖАПОВ,
Загарайн Эрхирэгэй совхозой хүдэлмэрилэгшэ, хүн зоной бүридхэл хэхэ тоологшо.

Хүн зоной тоо абаха бүхэсоюзна бүридхэлдэ Ленинградай статуправлениин хүдэлмэрилэгшэд һайнаар бэлдэнэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: статуправлениин начальнигай орлогшо В. Н. Баскина, экономистнууд В. Р. Литвиновский, К. В. Симаков гэгшэд ажалдаа.

ТАСС-ай фотохронико.

«ГАЛААР ЭРЬЕҺЭН ГАЛАБ»

...эжэ Д. Батажабайн бэшэһэн шэнэ зүжэг Х. Намараевай нэрэмжэтэ Гүрэнэй буряад драмтеатрай тай... дээрэ найруулагдан табигдаба. Үсэгэлдэр тэрэнэй ...үрүүшын премьерэ болоо.

Гал дүлөөр сорьёлһон граждан дайнай үедэ Буряад ...орондо болоһон үнэн худал хоёрой тэмсэл тухай нэр... эгдээшэ зүжэг домоглоно. Үнэнэй тала баримталагшад—«гал халуун зүрхэтэй, мүльһэн хүйтэн толгойтой» ...үрүүшын совет чекистнэр Цыпыл Будаев (БурАССР-эй габьяата артист Г. Б. Бутуханов), В. И. Ленинэй даабаряар манай хизаарта эльгээгдэһэн, ВЧК-гай хүдэлмэрилэгшэ Ольга Матвеевна (артистнар Е. Я. Санжимитыпова, Н. В. Цыренжапова), Забайкалиин партизан ...үлэгэй ахалагша командалагша Евгений Владимирович Лебедев (БурАССР-эй габьяата артист П. Н. Николаев) болон бусад партизан, улаан сэрэгшэд.

Хүл доройһоонь һолжорон байгаа газар дээрээ торо... ...оёо болиһон сагаантан һүүлшынгээ ами булялдажа, ...нэнэй урдаһаа аха аргаараа эсэргүүсэнэ. Теэд тэдэнэй ...дэр хоног тоотойхон лэ үлөө. Тиимэл хадань, буржуазна националист Жёлтый (артист В. И. Кондратьев), семёновтоной тагнуулай дарга полковник Корф (артист М. Жапхандаев), баянай һамган, шпион Шаруухи (артистка Л. А. Абушеева), семёновско сэрэгшэ Солбон (артист П. А. Иннокентьев) гэгшэд араа шүдэеэ бултайлган, улаантанай урдаһаа эсэргүүсэнэ. Дайсан харатай. Тэдэнэй гарһаа булад зоригто большевигүүд Цыпыл Ольга Матвеевна хоёр алдалан унаа. Гэбэшье улаантанай үнэн хэрэг илан мандаба...

Тус зүжэгые режиссёр Ц. Ц. Цыренжапов найруулан табяа. Уран шэмэглэлынь харагшадай анхарал татажа, альга ташалгаар угтагдаба. Тэрэниисынь уран зураашa В. М. Бройко гэгшэ бэелүүлээ.

Улаан-Үдын харагшад театрайхидай шэнэ зүжэгые тон халуунаар угтаба гэжэ тэмдэглэмээр. Зал соо байд гээд лэ альга ташалган нэрьенэ. Саашадаашье эхинэйнь амжалта буурахагүй бэзэ.

«Галаар эрьеһэн галаб» эхилһэн сезон соо табигдаһан хоёрдохи зүжэг. Тэрэнииe театрай коллективэй хоёрдохи амжалта гэжэ тоолотой.

УРАН ГАРТАНАЙ СЕМИНАР

Буряадай АССР-эй соёл культурын министерствын, профсоюзай областной соведэй, нютагай промышленностиин министерствын эмхидхэһэн арадай уран гартанай табан хоногой семинар манай республикын ниислэл хотодо боложо байна. Энэ семинар түрүүшынхеэ үнгэргэгдөө.

В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан уран гартанай бүтээлнүүдэй выставкэ-конкурс 1970 оной февраль һарада болохо байна.

Энэ семинарай гол зорилгонь выставкэдэ хабаадаха уран гартанда туһа хүргэхэ арга боломжонуудай нэгэн болоно. Республикымнай үнинэй уран гартан өөһэдынгөө һургажа байгаа залуушуултай хамта семинарта хабаадалсаба. Тэдэнэй дунда Захаминай аймагай Дүтэлүүр нютагай шудхалаашан Дашинима Цыденов, өөрынгөө хэрэттэ һургажа байгаа Таня гэжэ басагантаяа. Баргажанай аймагһаа модон дээрэ һиилэдэг Гур-Дарма Дамбаев, Бэшүүрэй аймагһаа үнгэ бүриин утаһаар шэмээшэгүүдэй хубсаһа нарин гоёор оёдог эгэшэ дүү Агриппина, Афилия Афанасьеватан бии. Эндэ сугларагшад алтаар, мүнгөөр, модоор, элдэб утаһаар урлан бүтээһэн В. И. Ленинэй бюст, һиихэ, бэһэлиг, гааһан, табакеркэ, элдэб хубсаһан гэхэ мэтые асараа. СССР-эй Наукануудай академиин Сибирьтэхи отделениин Буряадай филиалай эрдэмтэд эдэнэртэ буряад арадай эртэ урдын, мүн мүнөө сагай заншалта гоёолто, шэмэг, декоративна искусство тухай лекцинүүдые уншаһан байна.

Уран гартан Буряадай хизаар ороноо шэнжэлгын музей, уран зураашадай мастерской, хубсаһа оёдог фабрика гэхэ мэтэ газарнуудаар экскурсида ябаһан байна.

Семинарай түгэсхэлдэ конференци үнгэргэгдэбэ. Энэ конференцидэ республикын культурын министрэй орлогшо Герштейн, нютагай промышленностиин министрэй орлогшо Шарапов, профсоюзай областной соведэй соёл культурын таһагые даагша Совгир гэгшэд хабаадаба.

М. ДЫМБРЫЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: семинарта хабаадалсаһан Дашинима Цыденов Таня басагантаяа байна.

А. КНЯЗЕВАЙ фото.

ШУХАЛЫН ШУХАЛА ПОЛИТИЧЕСКЭ ДОКУМЕНТ

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан тезисүүдые ленинизмын туг доро түйлагдаһан бүхэдэлхэйн-т ү ү х э т э илалтануудые согсолһон шухалын шухала политическэ документ болоно гэжэ Монголой хэблэл, радио ба телевидени тоолоно гээд МОНЦАМЭ агентство мэдээсэнэ.

ЛОНДОН. (ТАСС). Ленинскэ ойдо зорюулан, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан тезисүүдэй удхыень «Социализмые усадхахын аргагүй» гэһэн гаршаг доро «Морнинг стар» газетэ толилходоо, Совет гүрэнэй гадаадын политикада зорюулагдаһан пунктнуудыень тусгаар илгаруулан барлаа.

ПАРИЖ. (ТАСС). В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан тезисүүдэй гол бүлэгүүдэй удхыень Франциин газетэнүүд толилоо.

В. И. Ленинэй һургаалай элитэ ехэ удха шанар тезисүүд соо онсолон тэмдэглэгдэнэ, ленинизмын туг доро Россида, бүхы дэлхэй дээрэ болоһон тулалдаануудай дүнгүүд гаргагдана гээд «Юманитэ» газетын Москвагай корреспондент бэшэнэ.

РИМ. (ТАСС). В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан тезисүүдэй совет хэблэлдэ толилогдоһон тухай өөрынгөө Москвадахи корреспондентын мэдээсэлые «Совет коммунистнуудай ленинскэ тезисүүд» гэһэн гаршагтайгаар «Унита» газетэ толилоо.

ВАРШАВА. (ТАСС). Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан, КПСС-эй Центральна Комитедэй гаргаһан тезисүүдэй дэлгэрэнгы удхые «Социализм илагдашагүй», «Пролетарска интернационализм—ленинизмын хүсэн мүн» гэһэн гаршагуудтайгаар бүхы газетэнүүд толилоо.

БЕРЛИН. (ТАСС). В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан тезисүүдэй хуряангы удхые «Нойес Дойчланд», «Берлинер цайтунг» газетэнүүд толилоо. Шэнэ түхэлэй пролетарска партиие байгуулагша, социалис революциин теоретик ба вождь В. И. Ленинэй дүүргэһэн ехэ үүргые онсолон тэмдэглэнэ.

ДЕЛИ. (ТАСС). Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан, КПСС-эй Центральна Комитедэй толилһон тезисүүд Индиин олониитэдэ ехээр һонирхогдоо. «Советскэ гадаадын политика хадаа социализм ба коммунизм байгуулха амгалан эрхэ байдал хангаха зорилготой политика болоно гэжэ тезисүүд харуулна» гээд «Нэшнл геральд» газетэ бэшэнэ.

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан тезисүүдтэ американ хэблэл ехэ анхарал хандуулна.

Тезисүүдэй удхые «Нью-Йорк таймс» газетэ түрүүшынгээ хуудаһанда толилоо. Империализмын ээрхэг түримхэй шэнжын, мүнөөнэй империализмын США ба ФРГ-дэхи эгээн лэ ээрхэг түримхэй отрядуудай политикын тезисүүд соо шүүмжэлэгдэһые газетэ Москваһаа абаһан мэдээсэлнүүд соогоо тусгаар илгаруулжа барлаа. «Зүүнэй үзэл баримталдаг» ба баруунай оппортунизм тезисүүд соо шүүмжэлэгдээ гээд «Нью-Йорк таймс» тэмдэглэнэ.

АМЕРИКАН АРАДТА ЭЛЬГЭЭГДЭҺЭН БЭШЭГ

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамай Национальна сүлөөрэлгын фронтын ЦК-гай Президиумэй түрүүлэгшэ Нгуен Хыу Тхо рождествогой һайндэрнүүд ба шэнэ жэлтэй дашарамдуулан, американ арадта бэшэг эльгээжэ, эб найрамдал болон үнэн зүб байдалые үнэтэйдэ тоолодог бүхы американецуудта амаршалга хүргөө.

Вьетнам арад американ арадай ба бүхы дэлхэйн эб найрамдалда дуратай арадуудай үнэн зүрхэнэй дэмжэлгэ ба талархалые ходоодо хүлеэхэ гэжэ батаар этигэжэ байһанаа Нгуен Хыу Тхо элирхэйлэн мэдүүлээ. Имагтал Вьетнамда эсэргүү ээрхэг түримхэй дайн байлдаае США-гай правительствын болюулаад, хариин ямаршье хамааралсалгагүйгөөр дотоодынгоо хэрэгүүдые өөһэдөө шиидхэхэ арга Урда Вьетнамай арадта олгоод байхадань, Вьетнамда амгалан байдал тогтоогдожо шадаха гээд Нгуен Хыу Тхо бэшэг соогоо онсолон тэмдэглэнэ.

ЛИВИҺЭЭ ГАРГАГДАНА

ТРИПОЛИ. (ТАСС). Ливиин Арабуудай Республикын газар дээрэһээ Уилус Филдэхи американ бааза 1970 оной июниин 30 хүрэтэр хүсэдөөр гаргагдаха гээд Ливиин информационно агентство мэдээсэнэ.

ТРИПОЛИ (ТАСС). Ливиин Арабуудай Республикын газар дээрэһээ Уилус Филдэхи американ агаарай сэрэгэй баазые гаргаха тухай мэдээсэлые ороной олониитэ ба хэблэл ехээр һаналаа ханан угтаа.

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО — ХИЛЫН ГААНАҺАА

Ангиин тэмсэл улам шангадана

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Өөһэдынгөө шухала эрмэлзэлгэнүүдые хамгаалан, эдэбхитэй ябуулгануудые хэжэ, американ ажалшад шэнэ жэлые угтахая байна. Түрүүшын арба һарын турша соо орон дотор 5 мянга гаран забастовко болоо. Энэ хадаа нёдондо бүхэли жэлэй турша соо болоһон забастовконуудһаа олон. Забастовконууд бүри удаан саг соо үргэлжэлнэ, ажалай талаар бүри шанга арсалдаанууд гарана. Ороной зүүн эрьеын 75 мянган докернууд 100 үдэрэй турша соо забастовко хэжэ, жэл соо хүдэлмэрилхэ часуудай тооe найдамтайгаар тогтоолгожо шадаа. Баруун Виргиниин 40 мянган шахтёрнуудай забастовко хэһэнһээ уламжалан, штадай хуули гаргалгын суглаан буулта хэхэ, ажал мэргэжэлһээ уламжалан уушханай үбшэнтэй болоһон шахтёрнуудта тэдхэмжэ үгэхэ тухай хуули баталан абаха баатай болоһон байна.

«Дженерал электрик» гэжэ компаниин 150 мянган хүдэлмэришэн хоёр шахуу һара соо забастовко хэжэ байнхай.

Дүүрэжэ байгаа жэлдэ ороной политическэ ажабайдалда американ хүдэлмэришэд ехэ үүргэ дүүргэв. Тэдэнэр Вьетнамдахи дайн байлдаанда эсэргүү ниитэ национальна ябуулгануудта эгээн лэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

Мүнгэнэй үнын уналга, үнэ сэнгэй дээшэлэлгэ, хүдэлмэригүйдэлгэ американ ажалшадай байдалые улам муудхаана. Тэдэнэр ажалай ба ажаһуудалай эрхэ байдалые һайжаруулхын түлөө гарахаяа байгаа 1970 ондо бүри шанга тэмсэл хэхэ ушартай болоно. Ажалай министр Шульцын мэдэрһэнэй ёһоор, шэнэ жэлдэ США-да забастовочно хүдэлөөн бүри шангаар болохоор багсаагдана.

Саһан ехээр оробо

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). США-гай хойто талын районуудта саһа, шуурган ехээр болоо. Саһанай ороһонһоо уламжалан, Чикаго илангаяа ехэ бэрхэшээлдэ ороо, бүхы һургуулинууд хаалтатай, аэродромууд хүдэлнэгүй. Зарим газарта автомобильнууд ябахаяа болинхой.

Манай ХӨӨРЭЛДӨӨН — ГОНГЫН УРДА ТЭЭ

Мүнөөдэрһөө боксоор республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө нэмэл мүрысөөн эхилхэнь. Энэ мүрысөөн Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой соёлой ордон соо болохо байна. Боксоор манай республикын чемпионой нэрэ солодо хүртэхын түлөө хабаадалсахаар дуратай байһанаа аха дүү оронойманай, мүн Росси Федерациин область, хизаарнуудай олохон спортсменүүд мэдүүлһэн байха юм. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, нэн түрүүлэн Монголой Арадай Республикын, мүн Алтайн, Красноярска хизаарнуудай, Шэтын, Амарай областьнуудай, манай республикын суглуулагдамал командануудай түлөөлэгшэд манай республикын ниислэл—Улаан-Үдэ хото хүрэжэ ерэнхэй. Мүрысөөн декабриин 26, 27, 28-най үдэрнүүдтэ боложо, боксдо дуратай хотымнай ажалшадые гоё һайхан техникэ, добтолгооро баясуулхань лабтай.

Манай корреспондент үсэгэлдэр дурсагдагша республика, область, хизаарнуудһаа манай ниислэл хото айлшаар ерэһэн боксернуудай тренер болон түлөөлэгшэдтэй хөөрэлдэжэ, нимэ мэдээсэл абаба.

Сэхыень хэлэхэдэ, мүрысөөндэ ерэһэн боксернуудай олонхидынь спортын мастернууд, мастерта кандидадууд. Тэдэнэй дунда Эхэ оронойнгоо нэрэ солые хамгаалжа, Уласхоорондын ехын ехэ мүрысөөндэшье хабаадалсаһан эрхим боксернууд бии.

Манай аха дүү Монголой Арадай Республикын суглуулагдамал командын тренер **Олзот Буму-Дэндэ:**

— Эхэ оронойнгоо нэрэ солые Уласхоорондын ринг дээрэ хамгаалжа, яһала һайн амжалта туйлаһан спортсменүүд манай орондо олон. Тэдэнэй нэгэн гэхэдэ, Монголой Арадай Республикын спортын мастернууд Барс Эриндо, Алтан-Хуяг Хайдаб, нэгэдэхи разрядай эрхим боксернуудаймнай нэгэн Гомбо Содном гэгшэд болоно. Нүгөөдүүлнай гэхэдэ, бултадаа нэгэдэхи разрядай боксернуудтай ерэнхэйбди. Командымнай түлөөлэгшэ—манай ороной спортын мастер Барс Эриндо һүүлэй жэлнүүдтэ эрхим амжалта туйлажа, Эхэ ороноо хаа хаанагүй суурхуулжа ябаһан намтартай. Байгша оной апрель һарада Улаан-Баатар хотодо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ нэгэдэхи һуури эзэлээ бэлэй. Тиихэдээ Польшын Арадай Республикын хоёр удаа чемпион ябаһан Розиковский гэгшые шүүһэн байгаа. Манай хоёрдохи мастер Алтан-Хуяг Хайдаб Уласхоорондын энэ мүрысөөндэ танай республикын бэрхэ боксер, СССР-эй спортын мастер Валерий Кондаковые шүүһэн байха юм. Мүн энэ жэлдэ Берлин хотодо үнгэргэгдэһэн хани барисаата социалис оронуудай сэрэгэйхидэй уласхоорондын спартакиададa хабаадалсаһан байна. Тиихэдээ Европын мэдээжэ арһан бээлэйн эзэн Антон Василь (Румыни), Звонко Вуено (Югослави) гэгшэдые шүүжэ, мүнгэн медальда хүртэһэн байгаа. Нүгөөдэ боксер Гомбо Содном гэгшэ мүн лэ энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадалсажа, мүнгэн медальтай Эхэ ороноо бусажа ерээ бэлэй. Манай Гомбо Содном Берлиндэ үнгэргэгдэһэн тулалдаанда СССР-эй спортын мастер Кудряковые шүүһэн, түгэсхэлэй нааданда Польшын Арадай Республикын мастерта очкогоороо диилдэжэ, хоёрдохи һуури эзэлһэн юм.

Нүгөөдэ боксернуудаа үетэн нүхэдэйнгөө дүршэл даган абанхай, Буряадай АССР-эй чемпионой нэрэ солодо хүртэхэ хүсэлэнтэй танай орон нютаг айлшалжа ерэһэн байна.

Амарай областиин командын тренер, СССР-эй спортын мастер **Вячеслав Шананин:**

— Манай команда Буряадай АССР-эй спортсменүүдэй уряалаар түрүү һуури булялдаха зорилготой долоон спортсмен ерэнхэй. Танай хото айлшаар ерэһэн спортсменүүднай бултадаа спортын мастерта кандидадууд, боксдо дуратай Улаан-Үдэ хотын ажалшадта танил болоһон боксернууд юм. Тэдэнэй тоодо областиин үнинэй боксернуудай нэгэн Геннадий Переверзев, Константин Ли Дин Хун, Георгий Аргунченцев болон бусад оролсоно. Эхилхэеэ байһан энэ мүрысөөндэ бултадаа һайн амжалта туйлахые хүсэнэ. Сэхынь хэлэхэдэ, ринг дээрэ болоһон наадан манай командын түлөөлэгшэдэй ямараар наадаһые харуулна бэзэ.

Шэтын областиин командын тренер, СССР-эй спортын мастер **Михаил Клочихин:**

— Танай республикын боксернуудтай түрүү һуури булялдалсахаар областиимнай эрхимэй эрхим боксернууд ерэнхэй. Уряалыень бидэнэр угаа ехэ баяртайгаар угтахаар ерэһэн байнабди. Манай нютагһаа чемпионой нэрэ зэргэ булялдахаар СССР-эй спортын мастернууд Дерговец, Бакатович гэгшэд ерэнхэй. Нүгөө... ...най спортын мастерта к... ...дууд юм. Богонёор хэлэхэдэ, ...смен бүхэн һайн наадаара... ...до дуратайшуулые баясу... ...дамжагүй.

Буряадай АССР-эй команд... ...нер, РСФСР-эй габьяата трен... ...шанарай институдай спорты... ...культедэй доцент **Анатолий ...вич Атарханов:**

— Республикымнай бок... ...ратайшуул, өөрынгөө боксе... ...хаанашье ябахадаа түрэл ... ...суурхуулжа ябадагыень һа... ...нана, мэдэнэ ёһотойт. М... ...республикын түрүү һуур... ...хын түлөө эхилһэн наада... ...най боксернуудай дунда ... ...һайн амжалта туйлаһан ... ...бээлэйн эзэд—СССР-эй с... ...мастернууд Б. Нимаев, ...риктуев, В. Стрельников, ...чук, В. Кондаков, П. ... ...Г. Кондратьев, А. Ш... ...И. Любчик, В. Балданов ... ...болоно. Нүгөөдүүлнай б... ...спортын мастерта канд... ...юм. Командын боксернууд ... ...холтой энэ нааданда эр... ...жалта туйлажа, республ... ...нэрэ солые шадамар бэрх... ...гаалха зорилго урдаа ... ...Эдэнэрэймнай олонхидынь ... ...циин, зонын, республикы... ...пионой нэрэ зэргэдэ үн... ...жэлдэ хүртэһэн байна. ...сооһоо сэбэр һайхан на... ...хүн бүхэнииe баясуулжа ... ...спортын мастернууд Ба... ...цаев, Нимаев, Стрельнико... ...риктуев, Кондаков, Любчи... ...бусадай нэрые дурдамаар ... ...ябашье һаань, командын ... ...сменүүд түрүү һуури буля... ...да шалгаржа, чемпионой ... ...хүртэхөөр бэеэ зэһэнхэй.

Мүрысөөнэй главна су... Улаан-Үдэ хотын КПСС-эй С... райкомой нэгэдэхи секретарь ... Ченкиров баталагданхай.

Мүрысөөндэ хабаадагшадта... техникэ харуулһан боксе... мүрысөөнэй эрхим судья, ... тренернүүдтэ барюулагдаха ... бэлэг, грамотанууд тогтоогдо... бүгэдэ спортсмен бүхэнэй ... һайн техникэ харуулхыень ...

Дурсагдагша мүрысөөндэ х... сагшадые командаараа, мүн ... рэйнгээшье талаар эрхимлэ... най республикын чемпионой ... мүр дээгүүрээ зүүхээр ... гоё һайхан техникэ харуула... шалсахыень хүсэе.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: аха дүү ... Арадай Республикын суглуу... командын гэшүүд.

Б. ЦЫРЕМП...

Грипп үбшэнһөө һэргылэгты...

СССР-эй МЕДИЦИНСКЭ НАУКАНУУДАЙ АКАДЕМИИН БОДОТО ГЭШҮҮН, ВИРУСОЛОГИИН ... ИНСТИТУДАЙ ДИРЕКТОР ВИКТОР ЖДАНОВ ХӨӨРЭНЭ

Бүхы дэлхэй дээрэ жэл бүхэндэ хэдэн олон миллион хүн грипптэ — эгээн лэ дэлгэрэнги ба һүртэй муухай хамшаг үбшэндэ нэрбэгдэдэг байна. Грипп үбшэ үүдхэдэг вирусүүдые эрдэмтэд шэнжэлжэ ороһоор үнинэй юм. Гэбэшье тэрэ үбшэн үшөөл хүсэд илагдаагүй байһаар. Энэ хамшаг үбшэн хүнэй бэедэ угаа ехэ хоро хүргэхэһөө гадна, экономическа бага бэшэ хохидол ушаруулна. Юуб гэхэдэ, хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай саг зуура ажал хэжэ шадахаяа болиходонь, ороной ажахын ябуулгада һаад болодог.

Мэдээжэ совет эрдэмтэ-вирусолог Виктор Ждановтай хөөрэлдөөн «Красная звезда» газетэдэ толилогдоһон байгаа. Энэ хөөрөөе Хэблэлэй һонинууд гэжэ агентство уншагшадай анхаралда дурадхана.

— Итали ба Францида грипп үбшэн мүнөө ехээр дэлгэрээ гэжэ хэблэлдэ мэдээсэгдэһэн байгаа. Энэ хамшаг Британска аралнууд дээрэ тараа. Баруун Европын зарим ороной бүхы хүн зоной дүрбэнэй нэгэ хуби мүнөө гриппээр үбшэлжэ байнхай. Энэ үбшэ хамшагай угаа ехэ түргэнөөр дэлгэрээд, гэнтэ замхадаг байһаниинь юугээр тайлбарилагданаб?

— Адлирхуушье байгаа һаань, бүхы үбшэнүүдые грипп гэжэ нэрлэжэ болохогүй. Зуу шахуу элдэб янзын вирусүүд адлирхуу үбшэ үүдхэдэг байна. Иимэ үбшэ хамшагууд намар болоходо элбэгжээд, хабарай һүүл багаар үсөөржэ ородог. Эдэ үбшэн соогуур грипп үбшэнэй хамшаг угаа түргэнөөр дэлгэрдэг. А ба Б гэжэ нэрэтэй хоёр янзын вирусүүд гол түлэб грипп үбшэ үүдхэнэ. Имагтал эдэ вирусүүд 1957 ондо «азиатский» гриппые үүдхээ. Азиатска гриппээр миллион үлүүтэй хүн үбшэлһэн байна. Тиихэдэ нёдондоной «гонконгско» гриппэй хамшаг баһал иимэ вирусүүдһээ боложо дэлгэрээ.

Гриппэй хамшаглан дэлгэрэлгын шалтагаанууд гэхэдэ, үбшые үүдхэдэг вирусүүд хубилжал байдаг юм. Гриппээр үбшэлэгшэ дахяад үбшэлхэеэ гол түлэб болидог. Тиимэһээ энэ үбшэн ехээр үсөөрдэг, ганса нэгэн ушар тохёолдодог гээшэ. Вирусэй бүридэлдэ бага зэргын химическэ хубилалтын болоһонһоо уламжалан, хэдэн жэлэй үнгэрөөд байхада шэнэ янзын вирусүүд бии болодог. Тэрээнһээ уламжалан дэлхэй дээрэ дахяад грипп дэлгэрдэг.

— Гриппэй шэнэ янзын вирусүүдэй яажа бии болодогынь эрдэмтэдтэ мэдээжэ гү?

— Энээн тушаа имагтал багсаамжанууд бии гээшэ. Тэдэнэй нэгэниинь гэхэдэ, вирусэй газаа талын хубиин хубилжа байдаг дээрэһээ, дахяад үбшэ һүжэрөөжэ шадаха болоно. Иимэ хубилалтанууд хадаа зуун жэлэй турша соо хэдэн дахин тохёолдожо, шэнэ янзын вирусүүдые бии болгоно. Жэшээлхэдэ, «гонконгско» грипп шэнги хамшаг үнгэрһэн зуун жэлдэ дэлгэрһэн байха юм. Ондоо шэнжэлэгшэдэй һанамжын ёһоор, гриппэй шэнэ янзын вирусүүд малһаа хүнүүдтэ дамжана. Жэшээлхэдэ, «г о н к о н г с к о» гриппэй вирусүүд шэнги тиимэ вирусүүд 6-7 жэлэй урда тээ Крымдэ, Харьков шадар тэжээмэл шубуунуудые олоор хорооһон байха юм.

Гриппэй вирусүүдэй түхэл янзаяа яажа хубилгадаг, тиигээд дэлхэй дээрэ хамшагай дэлгэрэлгын шалтагаанинь дахин дахин болодогые эрдэмтэд һаяын саг соо шэнжэлэн мэдэхэ гэжэ этигэнэб.

— Иимэ хамшаг үбшэнэй дэлгэрэлгые мүнөө урид тодорхойлон хэлэжэ болохо гү?

— Болохо. СССР-тэ урид харалгын албан газарнууд наукада үндэһэлэн ябуулга хэдэг. Энэ хадаа хамшагтай тэмсэхэ бэлэдхэл хаһа саг соонь хэхэ, тэдэниие зэбсэг түгэлдэрөөр угтаха, тиигэжэ хамшаг үбшэнэй тохёолдуулдаг хорые нилээд ехээр һулаpуулха арга врачнуудта олгоно. Һүүлшын «гонконгско» гриппэй хамшагта дайрагдажа, хэдэ хэдэн орондо хүн зон нилээд олоороо үхэһэн байгаа. Харин энэ хамшаг манай орондо хүнгэншэгөөр үнгэрөө.

Манай ороной хэдэн арбаад вирусологическа лабораторинуудай ехэ оролдосотойгоор хүдэлһэнэй, эрдэмтэдэй уласхоорондын харилсаа холбооной байгуулагдаһанай ашаар гриппэй дэлгэрэлгые урид мэдэхэ аргатай болоо. Шэнэ янзын вирусүүдэй шэнжэнь наринаар шалгагдажа, бүхы материалнуудынь нэгэдүүлэгдээд, эрдэмтэдэй зүгһөө шэнжэлэгдэдэг байха юм.

— Һаяын саг соо гриппэй хамшаглан дэлгэржэ болохо тушаа ямар багсаамжанууд бииб?

— Мүнөө жэлэй үбэл манай орондо грипп үбшэн дэлгэржэ магад гэжэ багсааха үндэһэ баримта олгоһон мэдээнүүд бидэндэ бии. Тэрэниие угталгада элүүрые хамгаалгын органууд бэлдэжэ ороһоор үнинэй. Грипптэй тэмсэхэ комитедүүд СССР-эй элүүрые хамгаалгын министерствын дэргэдэ, тэрэшэлэн союзна республиканууд та байгуулагданхай. Хамшагай эгээн лэ ехээр дэлгэрһэн үедэ абтаха хэдэн олон шухала хэмжээ ябуулгануудай түсэбүүд ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудаар баталагдаһан байна. Томо городуудта һэргылэлгын шухала хэмжээнүүд абтана—хүн зондо тарилганууд хэгдэнэ.

Үбшэлэгшэ гэнтэ даарадаһаа хүрэхэ, бэень бүхы дээрээ һуларха, шэнээгүй болохо, толгойнь, илангаяа духа, һаншаг ба нюдэнэй улхархай ехээр үбдэхэ. Үбшэлэгшэ бүхы бэем хүшэлдэнэ гэжэ гомдохо. Температура түргэнөөр 38—40 градус хүрэтэр дээшэлээд, үбшэнэй хүшэр хүндэ бэшээр хүрөө һаань, 3—4 үдэрэй үнгэрөөд байхада доошолжо орохо. Зүрхэнэй, һудаһануудай, нервнүүдэй хуушан үбшые аюултайгаар һэдэрээжэ ... Тиимэһээ үбшэлэгшые ... дэбдихэртэнь хэбтүүлжэ, ... гэтэрнь аргалха шухала бо...

Үбшэниие аргалха ба ... талаар урда тээнь хэрэ... эм домуудһаа гадна, шэ... вакцинанууд, интерферон, терапевтическэ бусад эм ... туршагдажа байнхай. Эрдэ... сэл хэхэ аргануудые оро... гоор нарижуулан һайж... жэл бүхэндэ шэнэ эм ... туршан шалгажа үзэнэ.

— Грипп үбшэниие һ... тулада хүн бүхэнэй амжал... бэелүүлжэ шадаха үрэ ехэ... жээнүүд ямар бэ?

— Иимэ хэмжээнүүд үг... Тэдэнэй тоодо хүнэй бэе... дые бэхижүүлдэг, тэдэниие ... сэбэритэй болгодог ба грип... дэ халдасагүй бололгодонь ... бүхы юумэн оролсоно. Физ... хэхэ, бэеэ хатуужуулха, ... ба амарха таарамжатай гу... тоохо—эдэ бүгэдэ ехэ удх... тай.

Хамшагай дэлгэрһэн үе... ладаг ба ажаһуудаг гэр ба... лай агаарай сэбэр байхын ... илангаяа наринаар ажагла... даг байха. классуудай, ... нуудай, хамтын байрануу... рыень сэбэрлэжэ байха ... Юуб гэхэдэ, агаар сэбэр б... хадаа грипп үбшэнэй х... дэнь туһалха байна. Хүй... һалхинай үлеэжэ байдаг ... ажаллабал, хамшагай хүрэ... һалжа шадаха байна.

Хүн зоной олоороо суга... зарта ябабал, гриппэй ... эгээн лэ бэлээр халдажа ... байна. Тиимэһээ хамшаг ... дэлгэрһэн үедэ элүүр хү... даал һаа ехэ саг соо сэбэ... ябаха, ариг сэбэрые нар... хиха зэргэтэй.

Редакторай орло...
М. Н. НИ...

ПРАВДА БУРЯТИИ МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Ленинизмын илалтата туг» гэһэн түрүү бэшэг. РСФСР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сессиин материал. РСФСР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ депутат нүхэр К. М. Продайводагай хэлэһэн үгэ. «Республикын ажалшад КПСС-эй ЦК-гай Тезисүүдые шудална» гэһэн корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаһанда: партийна хронико. Хориин аймагай Соведэй сессиин материал. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: РСФСР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сессиин материал. ТАСС-ай материал.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Үсэгэлдэр, мүнөөдэр, үглөөдэр» гэһэн ниитэ гаршаг доро нютаг нютагай һонин.

Манай адрес, телефону...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—... приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редакт... 62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—... отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—... 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленнос... строительства—61-35, советского строительства и быта—... культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-8... формации—34-05, общественная приёмная—56-62, ма... бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

 ● Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР. ● Н-03121. Зак. № 1...